

POMORSKI INSTYTUT NAUKOWY
IMIENIA PROF. BRUNONA SYNAKA

Polskie Towarzystwo Statystyczne

BRANŻE KLUCZOWE

DLA GOSPODARKI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Z UWZGLĘDNIENIEM SPECYFIKI SUBREGIONALNEJ

ZESPÓŁ REALIZUJĄCY BADANIA

dr hab. Robert Bęben, prof. UG – kierownik projektu
dr hab. Paweł Antonowicz, prof. UG
dr Anna Białk-Wolf
dr Tomasz Dryl
dr Sylwia Kuczamer-Kłopotowska
dr Grzegorz Szczuka
mgr Beata Bojarska
mgr Zbigniew Pietrzak
mgr Anna Młynkowiak-Stawarz

WSPÓŁPRACUJĄCY ZESPÓŁ ZAMAWIAJĄCEGO

Stanisław Szultka – Dyrektor Departamentu Rozwoju Gospodarczego
Tomasz Stawowy
Aleksandra Tuss

Badania i raport realizowano w ramach naboru o objęcie wsparciem z Planu Rozwojowego dotyczącego realizacji projektu w ramach naboru Inwestycji A.3.1.1 pt. „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych” nr wniosku o objęcie wsparciem KPO/22/LLL/W/0013.

Rzeczpospolita
Polska

Sfinansowane przez
Unię Europejską
NextGenerationEU

STRESZCZENIE

Raport zawiera syntetyczne omówienie wyników analiz, których celem było wyłonienie branż mogących stanowić podstawę rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych subregionów województwa pomorskiego (tzw. regionalnych kluczowych branż).

Podobnie jak w macierzy BCG (Boston Consulting Group)¹, gdzie wyodrębnia się tzw. „dojne krowy” - produkty generujące gotówkę konieczną do rozwoju przedsiębiorstwa, tak i w opisanych dalej analizach, zainteresowanie skupiono na obszarach mających dotychczas i mogących mieć w najbliższej przyszłości fundamentalne znaczenie gospodarcze, z uwagi na wypracowane przez pomorskich przedsiębiorców kompetencje, znajomość rynku i specyfiki branż, zasoby kadrowe i surowcowe, czy występowanie innych źródeł przewagi regionalnej, tj. walory przyrodnicze i antropogeniczne, warunkujące rozwój turystyki.

Uprzedzając ewentualne wątpliwości, należy zaznaczyć, że w uzgodnieniu ze Zleceniodawcą założono, że obszary gospodarki o wysokim potencjale wzrostu (np. sektor ICT, morska energetyka wiatrowa) będą dalej rozwijane w ramach Inteligentnych Specjalizacji Pomorza (ISP) lub innych dedykowanych programów rozwojowych, wobec czego były one pomijane w rekomendacjach. Uwagę skoncentrowano na branżach (obszarach działalności gospodarczej agregowanych w poszczególnych Działach Polskiej Klasyfikacji Działalności - „PKD”)², które mogą stanowić fundament rozwoju poszczególnych subregionów czy powiatów, z uwagi na: znaczny udział w liczbie tworzonych miejsc pracy, skalę inwestycji, generowanych przychodów ze sprzedaży czy zasób zakumulowanych aktywów.

W oparciu o wyniki przeprowadzonych analiz, których podbudowę metodyczną oraz wyniki opisano w dalszej części opracowania, zaproponowano 7 obszarów mogących stanowić podwaliny rozwoju gospodarczego poszczególnych powiatów (zob. Tabela 1).

Tabela 1. Branże do wzmocnienia i rozwoju w poszczególnych powiatach województwa pomorskiego

wyszczególnienie	budowlany	drzewno - meblarski	kreatywny	rolno - spożywczy	metalowo - maszynowy	turystyka, czas wolny i MICE	tworzyw sztucznych
powiat bytowski	TAK	TAK	-	TAK	TAK	TAK	TAK
powiat chojnicki	TAK	TAK	TAK	-	TAK	TAK	-
powiat człuchowski	TAK	TAK	-	TAK	-	TAK	TAK
powiat gdański	TAK	-	TAK	TAK	TAK	-	TAK
powiat kartuski	TAK	TAK	TAK	-	TAK	TAK	TAK
powiat kościerski	TAK	TAK	-	-	-	TAK	-
powiat kwidziński	-	TAK	-	TAK	TAK	-	TAK
powiat lęborski	TAK	TAK	-	TAK	TAK	TAK	-
powiat malborski	-	-	-	TAK	-	TAK	TAK
powiat nowodworski	TAK	-	TAK	TAK	TAK	TAK	-
powiat pucki	-	-	TAK	TAK	-	TAK	TAK
powiat słupski i m.Słupsk	-	-	-	TAK	TAK	TAK	TAK
powiat starogardzki	TAK	TAK	-	-	TAK	-	TAK
powiat sztumski	TAK	TAK	-	TAK	-	-	TAK
powiat tczewski	TAK	-	TAK	-	TAK	-	TAK
powiat wejherowski	TAK	TAK	TAK	-	-	TAK	TAK
m. Gdańsk	-	-	TAK	-	-	TAK	-
m. Gdynia	-	-	TAK	-	TAK	TAK	-
m. Sopot	-	-	TAK	-	-	TAK	-

Źródło: opracowanie własne

¹ Zob. np. T. Gospodarek, Biała księga zarządzania, Difin, Warszawa 2018, s. 442.

² Pomimo pewnej niedoskonałości PKD, będącej następstwem dużej dynamiki zmian w gospodarce, uznano, że jest to powszechnie stosowany schemat klasyfikacji poszczególnych branż, przez co umożliwia wykorzystanie wyników badań do różnych celów.

Grupy działów PKD wchodzących w skład poszczególnych branż³, uzupełnione o komplementarne działy i klasy PKD, które mogą korzystać ze wzrostu obszarów podstawowych lub je wzmacniać, przedstawiają się następująco:

Branża budowlana:

- DZIAŁ 41: Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
- DZIAŁ 42: Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej
- DZIAŁ 43: Roboty budowlane specjalistyczne

komplementarny:

- DZIAŁ 23: produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych.

Branża drzewno-meblarska:

- DZIAŁ 02: Leśnictwo i pozyskiwanie drewna
- DZIAŁ 16: Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania
- DZIAŁ 31: Produkcja mebli

Branża kreatywna

- DZIAŁ 32: Pozostała produkcja wyrobów

Dział 32 obejmuje produkcję wyrobów jubilerskich, biżuterii i wyrobów podobnych (PKD 32.12 i PKD 32.13), oraz z uwagi na specyfikę kategorii „Pozostałe” także inne klasy PKD, komplementarne do branży drzewno-meblarskiej, metalowo-maszynowej czy tworzyw sztucznych, tj. produkcja sprzętu sportowego (32.30), gier i zabawek (32.40), produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych (PKD 32.50).⁴

Komplementarną pożądaną do uwzględnienia w ramach branży kreatywnej jest klasa:

- PKD 74.10: Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania

Obejmuje ona m.in. projektowanie wzornictwa tkanin, biżuterii i mebli, mogących wpływać na wzrost konkurencyjności wyrobów produkowanych w obrębie podstawowych branż, definiowanych w opracowaniu.

Branża rolno-spożywcza

- DZIAŁ 01: Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, wyłączając działalność usługową
- DZIAŁ 02: Rybactwo
- DZIAŁ 10: Produkcja artykułów spożywczych

Komplementarnie:

- DZIAŁ 11: Produkcja napojów.

Branża ta ma niebagatelne znaczenie dla wielu powiatów, jednak z uwagi na znaczną podatność na zmiany otoczenia (zmiany klimatyczne, polityczno-prawne, kulturowo-społeczne), powinna ulegać przeobrażeniom, zwiększającym jej stabilność. Biegunem wzrostu może okazać się produkcja artykułów spożywczych i napojów bazująca na dostępnej w promieniu kilkudziesięciu kilometrów bazie surowcowej. W gospodarkach innych krajów, np. skandynawskich, obserwowane jest także coraz silniejsze powiązanie branży rolno-spożywczej z turystyką, co może okazać się atrakcyjne dla mniejszych obszarowo gospodarstw rolnych.

³ W literaturze istnieją różne podejścia do pojęcia i klasyfikacji branż. Z uwagi na to, że trudno jest wskazać jednoznaczną i uniwersalną definicję tego pojęcia, należy wyjaśnić, że w ramach niniejszego opracowania, branża obejmuje komplementarne - z uwagi na bazę surowcową, czy łańcuch wartości - działalności gospodarcze, które podobnie jak segmenty rynku mogą stanowić względnie jednorodne obszary zainteresowania.

⁴ Z uwagi na brak danych na poziomie Klasy PKD, nie było możliwości wyodrębnienia poszczególnych obszarów działalności, wobec czego, z uwagi na występowanie Działu PKD w zbiorze działów podstawowych – przyjęto w całości.

Branża metalowo-maszynowa

- DZIAŁ 25: Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń
- DZIAŁ 28: Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana
- DZIAŁ 33: Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń

Z uwagi na wysokie wartości parametrów będących kryteriami selekcji poszczególnych branż, branżę tę uznano za autonomiczną (szczegóły w dalszej części opracowania), jednak posiada wiele obszarów możliwej synergii z innymi obszarami działalności uznanymi za kluczowe (zob.: 25.12 - Produkcja metalowych elementów stolarki budowlanej; 25.72 - Produkcja zamków i zawiasów, 25.94 – Produkcja złączy i śrub; 28.30 - Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa; 28.93 – Produkcja maszyn stosowanych w przetwórstwie żywności, tytoniu i produkcji napojów). Ma także potencjał wzrostowy w kontekście rozwoju sektora offshore i gospodarki morskiej (PKD 33.15 Naprawa i konserwacja statków i łodzi, i in.).

Branże turystyki, czasu wolnego i MICE (ang. Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions)

- DZIAŁ 55: Zakwaterowanie
- DZIAŁ 56: Działalność usługowa związana z wyżywieniem

Komplementarne:

- DZIAŁ 79: działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane
- PKD 82.30: Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów
- DZIAŁ: 90: Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką (w tym: PKD 90.02: Działalność wspomagająca wystawianie przedstawień artystycznych; PKD 90.04: Działalność obiektów kulturalnych;
- DZIAŁ: 91: Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą (w tym: PKD 91.02: Działalność muzeów; PKD 91.03: Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych; PKD 91.04: Działalność ogrodów botanicznych i zoologicznych oraz obszarów i obiektów ochrony przyrody)
- DZIAŁ 93: Działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna.

Branże turystyki i czasu wolnego to najbardziej zróżnicowany obszar pomorskiej gospodarki z uwagi na różnorodność walorów przyrodniczych, antropogenicznych (elementów dziedzictwa kulturowego mogących stanowić cel ruchu turystycznego), koncentrację geograficzną bazy noclegowej, w szczególności hotelowej oraz infrastruktury koniecznej do rozwoju tzw. przemysłu spotkań (MICE). Jednocześnie jest to obszar najczęściej przywoływany w strategiach rozwoju gmin w województwie pomorskim (zob. Rysunek 1).

Rysunek 1. Chmura słów z treści dokumentów strategicznych 101 gmin województwa pomorskiego

Źródło: opracowanie własne

Branża tworzyw sztucznych

- DZIAŁ 22: Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych

Dział wskazany odrębnie z uwagi na różną intensywność występowania w poszczególnych subregionach, jednakże mogący w istotnej części pracować na rzecz branży budowlanej (PKD 22.23 produkcja wyrobów dla budownictwa z tworzyw sztucznych, PKD 22.21 - Produkcja płyt, arkusz, rur i kształtowników z tworzyw sztucznych), czy branży rolno-spożywczej (PKD 22.22 - Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych).

W toku prowadzonych badań potwierdzono, że niebagatelne znaczenie dla rozwoju gospodarki w poszczególnych branżach województwa pomorskiego mieć będą w najbliższych latach następujące czynniki:

- wielopokoleniowa struktura rynku pracy, na którym spotykają się:
 - Baby boomers (1946-1964),
 - X (1965 -1980),
 - Y/Milenials (1981-1996/2000),
 - Z (1997-2009),
- rozwój zastosowań Big Data, algorytmów, sztucznej inteligencji,
- większa zmienność otoczenia (w szczególności gospodarka, klimat, polityka),
- odchodzenie od paliw kopalnych,
- starzenie się społeczeństwa.

Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań oraz implikacje zmian zachodzących w otoczeniu, warto zasugerować, aby kierunki ewentualnych interwencji w rekomendowanych branżach prowadziły do:

- zmniejszania pracochłonności i zwiększania automatyzacji procesów biznesowych, w szczególności w obszarach z rosnącym niedostatkim pracowników;
- podnoszenia kompetencji nauczycieli odpowiedzialnych za kształcenie regionalnych zasobów kadrowych, w warunkach dynamicznych zmian technologicznych, wzrostu zastosowań sztucznej inteligencji, itp.;
- kształtowania wiedzy i postaw młodych ludzi, stanowiących kluczowy zasób dla wielu firm działających w województwie pomorskim, przy uwzględnieniu wielopokoleniowości rynku pracy;
- zwiększania efektywności i rentowności pomorskich przedsiębiorstw z sektora MŚP
- uniezależnienia przedsiębiorców od odległych źródeł zaopatrzenia;
- wspierania rozwoju gospodarki obiegu zamkniętego;
- podnoszenia wartości użytkowej, estetyki, jakości i trwałości wytwarzanych produktów;
- przeciwdziałania nadmiernej koncentracji pracowników u jednego pracodawcy w regionie, poprzez wzmacnianie komplementarnej oferty zatrudnienia;
- wprowadzania produktów wytwarzanych regionalnie, na nowe rynki krajowe i zagraniczne.

W toku prowadzonych badań odnotowano także potrzebę wdrożenia (na poziomie województwa) sytemu gromadzenia i przetwarzania informacji, pozwalającego na monitorowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w poszczególnych subregionach, na niższym poziomie agregacji niż sekcje czy nawet działy PKD. Statystyka publiczna prowadzona w strukturze klasyfikacji PKD, jakkolwiek ma bardzo dużą wartość poznawczą, odzwierciedlają tylko jedną z perspektyw obrazujących procesy gospodarcze i co bardzo ważne perspektywę ex post. Zarządzanie rozwojem regionalnym w warunkach dynamicznie zmieniającego się otoczenia, wymaga informacji zarządczej dostępnej w formule just in time, także przy uwzględnieniu czynników o charakterze jakościowym, pozwalających na przewidywanie kierunków zmian w analizowanych obszarach. Konieczne wydaje się więc opracowania narzędzia integrującego dane statystyczne z wynikami innych obserwacji oraz danymi ze zbiorów gromadzonych przez lokalne samorządy, czy inne jednostki publiczne w ramach podstawowej działalności operacyjnej,

udostępniane następnie w formule dashboard'ów menedżerskich, a w dłuższej perspektywie baz opartych o modele LLM (ang. Large Language Model) lub inne technologie wykorzystujące zalety sztucznej inteligencji.

CELE I ZAŁOŻENIA BADAŃ EMPIRYCZNYCH W ŚWIETLE PRZEGLĄDU LITERATURY

Zarządzanie jednostką samorządu terytorialnego wiąże się z koniecznością podejmowania szeregu decyzji dotyczących racjonalnego gospodarowania zasobami wykorzystywanymi do stymulowania jej równomiernego rozwoju. Podstawą takich decyzji powinna być analiza potrzeb, zasobów czy źródeł przewagi konkurencyjnej poszczególnych obszarów.

Przeгляд literatury dotyczący branż kluczowych dla rozwoju regionów w Polsce ujawnia znaczącą lukę badawczą dotyczącą tego zagadnienia. Wielu badaczy zajmujących się rozwojem regionalnym skupia się raczej na specjalizacjach związanych z ICT (Daszkiewicz, 2015; Micek i in., 2017), niż na innych obszarach, dzięki którym można ten rozwój stymulować. Ponadto prace związane z tym zagadnieniem często są wynikiem działań podejmowanych we współpracy z administracją centralną (Ratajczak i in., 2012) lub regionalną (Glabiszewski, 2010; Dąbrowska i in., 2019); mają charakter raportów, podsumowujących wyniki badań oraz są ukierunkowane na alokację środków w ramach konkretnych osi priorytetowych.

W analizowanej literaturze podkreśla się jednak znaczenie podejścia wielowymiarowego do badanych zagadnień, uwzględniającego zarówno statystyczne, kwantyfikowalne metody analizy danych jak i badania jakościowe (Plawgo i in., 2010). Podobnego zdania byli autorzy niniejszego opracowania.

Złożoność współczesnego świata oraz dynamika obserwowanych zmian sprawiają, że prosta analiza szeregów czasowych, wskaźników struktury czy wskaźników udziału, może być niewystarczająca do trafnego zdefiniowania potrzeb i możliwości rozwojowych w poszczególnych obszarach gospodarki. W następstwie zmian technologicznych (w tym np. rozwoju zastosowań sztucznej inteligencji) może m.in. spadać zapotrzebowanie na określone umiejętności (pracowników), przy jednoczesnym wzroście zapotrzebowania na zawody, które jeszcze nie istnieją, czego nie będą obrazowały dane historyczne. W tej sytuacji przedsiębiorstwa mogą wymagać doraźnego i strategicznego wsparcia w procesie dostosowywania się do nowych warunków, pracownicy o mniej pożądanym umiejętnościach powinni mieć możliwość przekwalifikowania i rozwoju zawodowego, a system kształcenia musi podążać za potrzebami rynku.

Celem badań prezentowanych w niniejszym opracowaniu była wielokryterialna analiza gospodarki i rynku pracy województwa pomorskiego, ukierunkowana na identyfikację branż istotnych dla równomiernego rozwoju wszystkich podregionów. Tak jak wspomniano we wstępie, chodziło o zidentyfikowanie obszarów silniej zakorzenionych w różnych rejonach województwa pomorskiego, tak aby równomiernie wspierać rozwój na obszarze całego województwa.

Zaplanowane i zrealizowane badania miały przynieść odpowiedź na następujące pytania badawcze:

- Jaki jest aktualny stan wiedzy na temat metod i narzędzi stosowanych do identyfikacji branż kluczowych dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionalnego?
- Jakie branże mają istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego poszczególnych podregionów województwa pomorskiego w świetle danych gromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny?
- Jakie cele strategiczne gmin są wspólne i wyróżniające w obrębie poszczególnych powiatów i podregionów w świetle strategii opublikowanych przez poszczególne gminy województwa pomorskiego?

- Jakie branże można uznać za kluczowe dla realizacji strategii rozwojowych lokalnych samorządów w świetle strategii opublikowanych przez poszczególne gminy województwa pomorskiego?
- W jakich branżach (działach gospodarki) znajdują zatrudnienie mieszkańcy poszczególnych powiatów?
- Jaka jest struktura pracodawców - płatników składek na ubezpieczenia społeczne w poszczególnych powiatach, podregionach i województwie pomorskim?
- Które branże okazały się najbardziej i najmniej odporne na obserwowane w ostatnich latach kryzysy (COVID-19, inwazja Rosji na Ukrainę i wynikający z tego kryzys energetyczny oraz zmiany na rynku pracy) w kontekście danych nt. restrukturyzacji, upadłości i likwidacji przedsiębiorstw, zarejestrowanych w województwie pomorskim?
- Jakie są determinanty rozwoju działalności gospodarczej w opinii przedstawicieli sektora MŚP w województwie pomorskim?
- Które branże powinny być wspierane i rozwijane w opinii przedstawicieli lokalnych władz samorządowych?
- Które branże mają istotne znaczenie dla rozwoju gospodarki i rynku pracy poszczególnych podregionów województwa pomorskiego w świetle wielokryterialnej analizy strategicznej?

Z uwagi na złożoność analizowanych zagadnień w toku analiz zastosowano wykorzystywaną w naukach społecznych metody triangulacji oraz oceny, przy wykorzystaniu wyników kilku różnych badań, zarówno opartych na danych ilościowych jak i jakościowych. Procedury badawcze obejmowały m.in. następujące metody badawcze:

- systematyczny przegląd literatury naukowej;
- analizę wskaźnikową (wyliczenia syntetycznych miar ilustrujących znacznie poszczególnych branż w gospodarce województwa pomorskiego);
- „text mining” z wykorzystaniem generatywnej sztucznej inteligencji;
- analizę treści dokumentów strategicznych w celu zrozumienia celów, strategii, priorytetów, wskaźników i planowanych działań, przegląd i porównanie dokumentów strategicznych na poziomie miast, gmin i województwa;
- analizę porównawczą - porównanie celów i priorytetów dokumentów strategicznych: porównanie i ocena, w jakim stopniu cele i priorytety zawarte w dokumentach na różnych szczeblach są ze sobą zgodne lub sprzeczne;
- zogniskowany wywiad grupowy (rozszerzone FGI) przeprowadzony z reprezentantami lokalnych władz samorządowych i samorządu gospodarczego województwa pomorskiego (na szczeblu subregionów) połączony z badaniem ankietowym;
- analiza statystyczna (statystyka opisowa), analiza strukturalna oraz analiza intensyfikacji procesów upadłościowych, restrukturyzacyjnych i likwidacyjnych;
- analizę heurystyczną.

Aby dokonać relatywizacji prezentowanych w opracowaniu zmiennych, ale także aby sprostać wymogom respektowania tajemnicy statystycznej (GUS), autorzy posłużyli się metodyką transformacji analizowanych wartości statystycznych do postaci współczynników, opisywanych w literaturze przedmiotu jako tzw. Współczynnik Lokalizacji – dalej: LQ (z ang. Location Quotient – tłum. wskaźnik lokalizacji).

Miernik ten, a także jego skuteczność oraz zasadność stosowania w różnego typu badaniach regionalnych stanowi m.in. przedmiot opisu badaczy z Uniwersytetu stanowego na Florydzie (ang. Department of Urban and Regional Planning, Florida State University). O powszechności wykorzystywania miary LQ świadczyć może również aplikacja służąca jej obliczaniu publikowana na

stronie United States Bureau of Labor Statistics: <http://www.bls.gov/>. Nierzadko badania z wykorzystaniem tej miary realizowane były na świecie na potrzeby oceny potencjału klastrowego⁵.

Niezaprzeczalnie jednak prekursorskie zastosowanie LQ w badaniach dotyczących regionalnych analiz koncentracji / intensyfikacji procesów na rynku pracy w USA (dokładniej w obszarze administracyjnym Los Angeles) zostało opisane przez Bank Rezerwy Federalnej w Dallas⁶. W badaniach tych współczynnik lokalizacji nazwany był tzw. "mnożnikiem zatrudnienia". Bez względu na te nomenklaturowe różnice, jego postać jest wyrażona analogiczną postacią formuły obliczeniowej, którą opisuje następujący wzór:

$$LQ = \frac{NBZ_{REG(i)}/NZO_{REG(i)}}{NBZ_G/NZO_G}$$

gdzie:

- LQ – współczynnik Lokalizacji, stanowiący współczynnik intensyfikacji badanych procesów w i-tym regionie województwa pomorskiego;
- $NBZ_{REG(i)}$ – liczba wskazująca na wartość danej zmiennej (ocenianej / analizowanej) w danym roku, w i-tym regionie województwa pomorskiego;
- $NZO_{REG(i)}$ – liczba wyrażająca wartość danej zmiennej odniesienia (obiektywizująca) wynikająca z przyjęcia do analizy w danym roku, w i-tym regionie województwa pomorskiego określonego punktu odniesienia;
- NBZ_G – liczba wskazująca na wartość danej zmiennej (ocenianej / analizowanej) w danym roku, w gospodarce województwa pomorskiego (ujęcie mezo) lub dla całej Polski (ujęcie makro);
- NZO_G – liczba wyrażająca wartość danej zmiennej odniesienia (obiektywizująca) wynikająca z przyjęcia do analizy w danym roku i okresie, w gospodarce regionu województwa pomorskiego (ujęcie mezo) lub w odniesieniu np. do całej Polski (ujęcie makro) określonego punktu odniesienia.

Punktem odcięcia, tj. wartością, która dostarcza powodów, aby dane zjawisko oceniać jako ponadprzeciętnie intensywne w danym regionie jest wartość $> 1,00$. W praktyce i literaturze jest jednak wiele przykładów na to, że badacze w bardzo zróżnicowany sposób wyznaczają tę granicę.

Na przykład Brytyjskie Ministerstwo Przemysłu i Handlu jako wartość progową dla LQ przyjmuje 1,25⁷. Dla innych autorów intensyfikacja zjawiska zaczyna się od poziomu 1,5, co zazwyczaj uzasadniane jest specyfiką oraz istotą samego zjawiska bazowego, ale także może być uwarunkowane przez cele i wymagania po stronie odbiorców analizy⁸.

⁵ zob. więcej np. w: Business Clusters in the UK – A First Assessment, Department of Trade and Industry, Ministry of Science, London 2001.

⁶ R.W. Gilmer, S.R. Keil, R.S. Mack, The Location Quotient and Central Place Theory, „Research Paper”, Federal Reserve Bank of Dallas, No. 8916/1989, pp. 3-8

⁷ Business Clusters in the UK – A First Assessment, Department of Trade and Industry, Ministry of Science, London 2001; za: G. Micek, Grona przedsiębiorczości jako przedmiot analizy oraz instrument rozwoju lokalnego i regionalnego w warunkach polskich, „Przegląd Geograficzny”, nr 80/2008, s. 541-560.

⁸ P. Antonowicz, Zastosowanie współczynnika lokalizacji LQ i krzywej koncentracji w badaniach nad przestrzennym zróżnicowaniem upadłości przedsiębiorstw w gospodarce, Zarządzanie i Finanse, Uniwersytet Gdański, vol. 12, no. 3, cz. 1, 2014, pp. 53-63.

W badaniach opisanych w opracowaniu przyjęto, że jeżeli LQ osiąga wartość >1,5 zmienna jest ponadprzeciętna (waga 1,0), zaś powyżej wartości 1,5 – bardzo intensywna (waga 2,0).

Poślikowo, w analizach stosowano także zabieg standaryzacji zmiennych, który można opisać wzorem:

$$z = \frac{x - \mu}{\sigma},$$

gdzie:

- x – zmienna niestandardyzowana,
- μ – średnia z populacji,
- σ – odchylenie standardowe populacji.

Był on wykorzystywany przede wszystkim do porównywania intensywności zatrudnienia w różnych branżach i powiatach woj. pomorskiego, czego efekty są prezentowane w dalszej części opracowania.

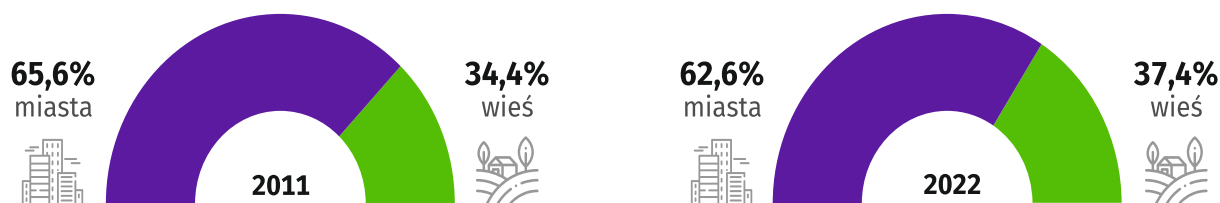
Z uwagi na fakt, że jednym istotnych aspektów wpływających na rynek pracy są obserwowane w ostatnich latach istotne zmiany pokoleniowe oraz technologiczne, do przeglądu literatury włączono także prace poruszające te kwestie (Kotler, Kartajaya, Setiawan, 2021; Twenge 2024). Zagadnienia te były również dyskutowane w toku spotkań z przedstawicielami lokalnych samorządów i organizacji gospodarczych.

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM I JEGO SUBREGIONACH

W dniu 31 grudnia 2022 r. w województwie pomorskim mieszkało 2 358,3 tys. osób (6,2% ogólnej liczby ludności Polski). Na przestrzeni lat 2011-2022 pomorskie, jako jedno z czterech województw odnotowało przyrost liczby ludności (o 3,3%; drugie miejsce w kraju po województwie mazowieckim).

W 2022 r. po raz pierwszy od 2000 r. zaobserwowano spadek liczby ludności województwa, przy czym wśród wszystkich województw w kraju był on najniższy i wyniósł 0,02%. W dniu 31 grudnia 2022 r. na wsi mieszkało 882,6 tys. osób (37,4%) i ich liczba systematycznie rośnie od 2000 r. (pierwsze miejsce w kraju pod względem wzrostu liczby ludności w porównaniu z 2000 r.).

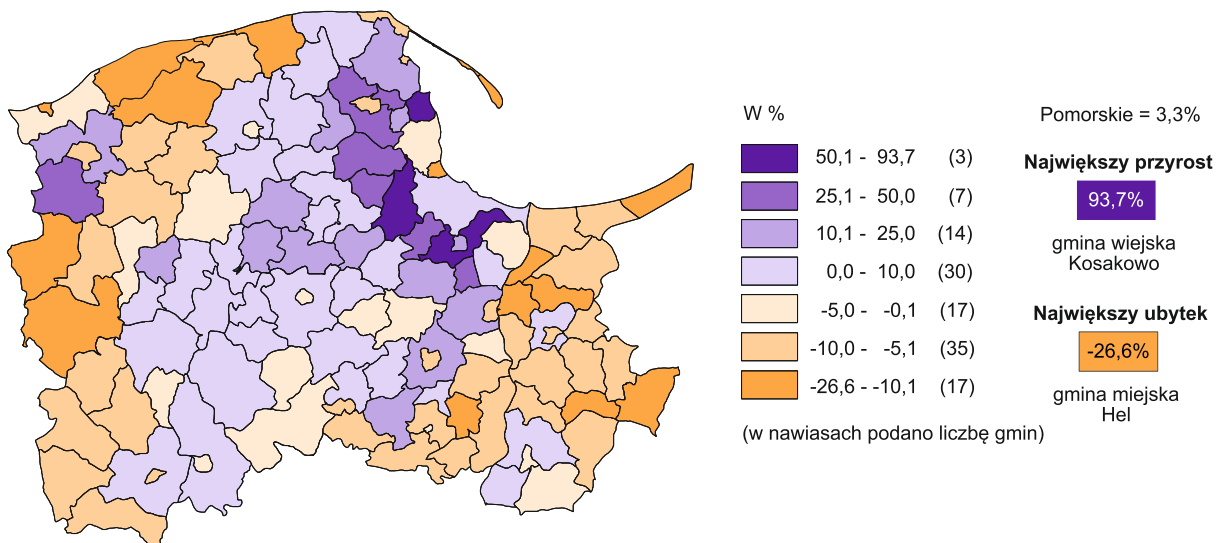
Rysunek 2. Ludność według miejsca zamieszkania. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Zmianę liczby ludności w poszczególnych gminach, ilustruje Rysunek 3.

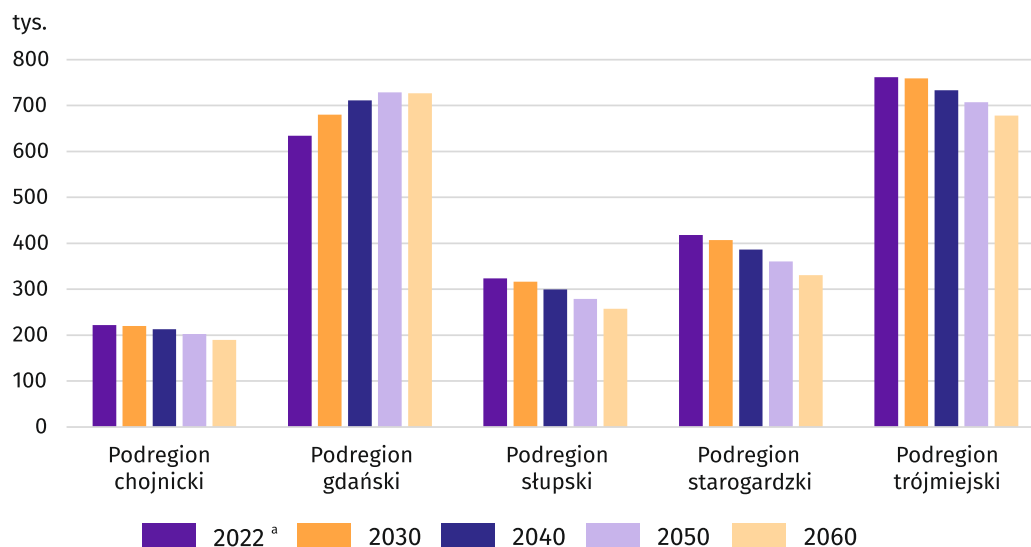
Rysunek 3. Zmiana liczby ludności gmin województwa pomorskiego w latach 2011-2022. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Od ponad dwudziestu lat (z wyjątkiem 2006 r.) w województwie pomorskim obserwuje się dodatnie saldo migracji ludności. Pomimo tak dobrych danych historycznych, według prognozy ludności („Prognoza ludności na lata 2023–2060”) w 2060 r. liczba ludności w województwie pomorskim wyniesie 2 181,8 tys., co w stosunku do 2022 r. oznaczać będzie spadek o 7,5%. W większości podregionów województwa pomorskiego liczba ludności będzie niższa (o 10,9% w trójmiejskim, o 14,7% w chojnickim, o 20,5% w słupskim i o 20,8% w starogardzkim), a wzrost liczby ludności przewidywany jest jedynie w podregionie gdańskim (o 14,5%). Dane ilustruje Rysunek 4.

Rysunek 4. Prognoza liczby ludności w subregionach województwa pomorskiego. Stan w dniu 31 grudnia^{a)}

a) Dane rzeczywiste.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Według wyników Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2021 w województwie pomorskim wyodrębnionych zostało 771,6 tys. gospodarstw domowych. Zdecydowana większość gospodarstw (548,0 tys., 71,0%) znajdowała się w miastach, a na wsi liczba gospodarstw wyniosła 223,6 tys. (29,0%). W skład gospodarstw domowych wchodziło 2 316,3 tys. osób, w tym 1 463,1 tys. w miastach (63,2%) i 853,3 tys. na wsi (36,8%). Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych wyniosła 3,00. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania wskaźnik ten był wyższy na wsi (3,82) niż w miastach (2,67). W kraju średnia była zbliżona i wyniosła 2,99 (na wsi 3,71, w miastach 2,65). Biorąc pod uwagę liczbę osób tworzących gospodarstwa domowe sytuacja w miastach i na wsi była zróżnicowana. W miastach najczęściej występowały gospodarstwa dwuosobowe i jednoosobowe stanowiąc odpowiednio 28,5% i 26,5% ogólnej liczby gospodarstw domowych w miastach. Rzadziej występowały gospodarstwa liczące pięć i więcej osób (11,2%) oraz cztery osoby (14,5%). Na wsi sytuacja kształtowała się odmiennie – przeważały gospodarstwa pięcioosobowe i większe (29,7% ogólnej liczby gospodarstw domowych na wsi) oraz czteroosobowe (21,0%), a najmniejszy udział stanowiły gospodarstwa jednoosobowe (12,2%) i dwuosobowe (18,8%). Udział gospodarstw trzyosobowych był zbliżony w miastach i na wsi stanowiąc odpowiednio 19,4% i 18,3%.

GOSPODARKA ROLNA I LESISTOŚĆ NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

W 2022 r. powierzchnia upraw zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosła 336,8 tys. ha, plony osiągnęły poziom 47,4 dt z 1 ha, a zbiory oszacowano na 1596,0 tys. t.

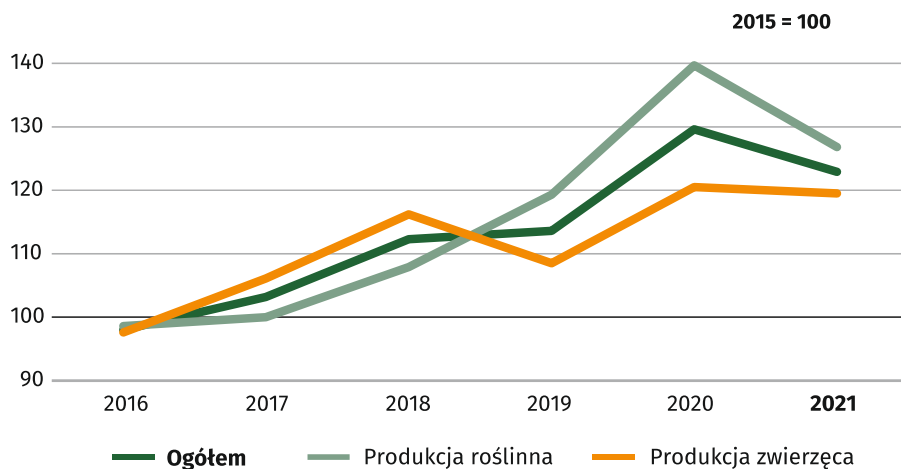
Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku wyniosła 88,4 tys. ha, plony - 37,5 dt z 1 ha, a zbiory oszacowano na 331,3 tys. t. Powierzchnia uprawy ziemniaków wyniosła 17,5 tys. ha, z 1 ha zebrano 320 dt ziemniaków, a produkcja ziemniaków wyniosła 558,9 tys. t.

W czerwcu 2022 r. pogłowie bydła w województwie pomorskim liczyło 236,8 tys. szt. (ósme miejsce w kraju). Obsada bydła ogółem na 100 ha użytków rolnych wyniosła 30,6 szt. W pogłowie bydła ogółem 30,4% stanowiły krowy, wśród których udział krów mlecznych wyniósł 89,8% (w kraju odpowiednio 34,3% i 93,9%). Znaczny udział krów mlecznych w stadzie bydła świadczy o ukierunkowaniu hodowli tego gatunku zwierząt na produkcję mleka.

Pogłowie trzody chlewnej ukształtowało się na poziomie 779,1 tys. szt., co stanowiło 8,1% pogłowia trzody chlewnej w kraju (piąta lokata w kraju), w tym 64,0 tys. szt. (8,2%) stanowiły lochy (w kraju – 6,3%). Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych wyniosła 100,8 szt.

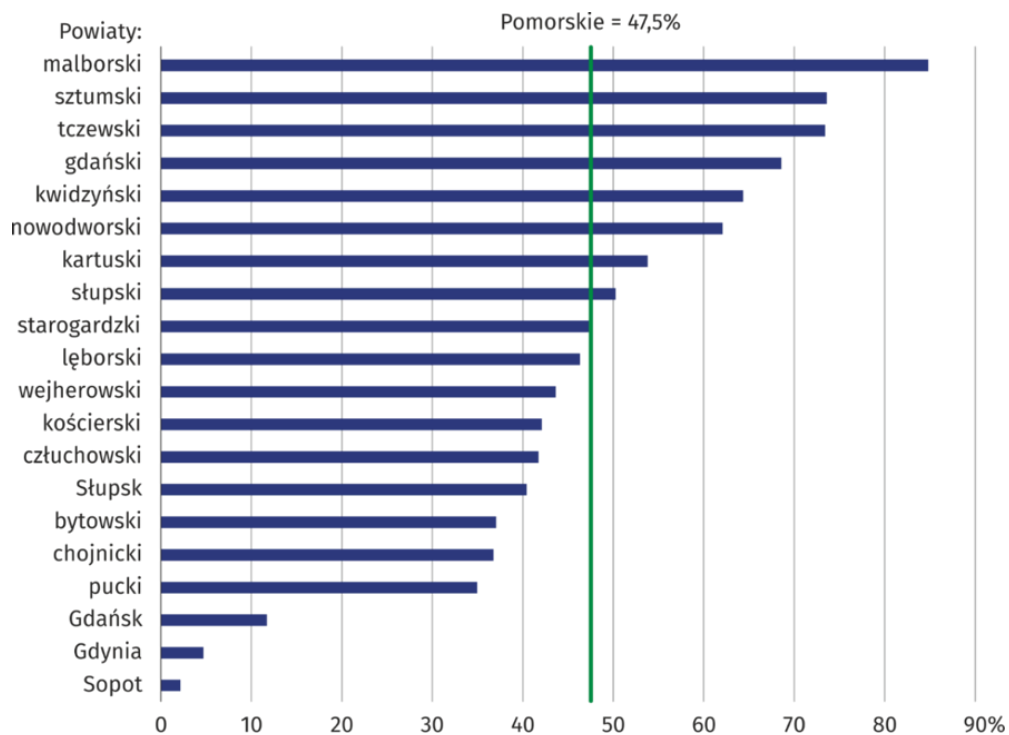
Dynamikę zmian globalnej produkcji rolniczej ilustruje Rysunek 5, zaś udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni wg powiatów Rysunek 6.

Rysunek 5. Globalna produkcja rolnicza (ceny stałe). Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Rysunek 6. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni według powiatów w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Województwo pomorskie zajmuje trzecie miejsce w kraju pod względem lesistości. Poziom lesistości wynosi 36,5%, przy średniej dla Polski na poziomie 29,7%. Jej poziom w poszczególnych powiatach województwa ilustruje Rysunek 7.

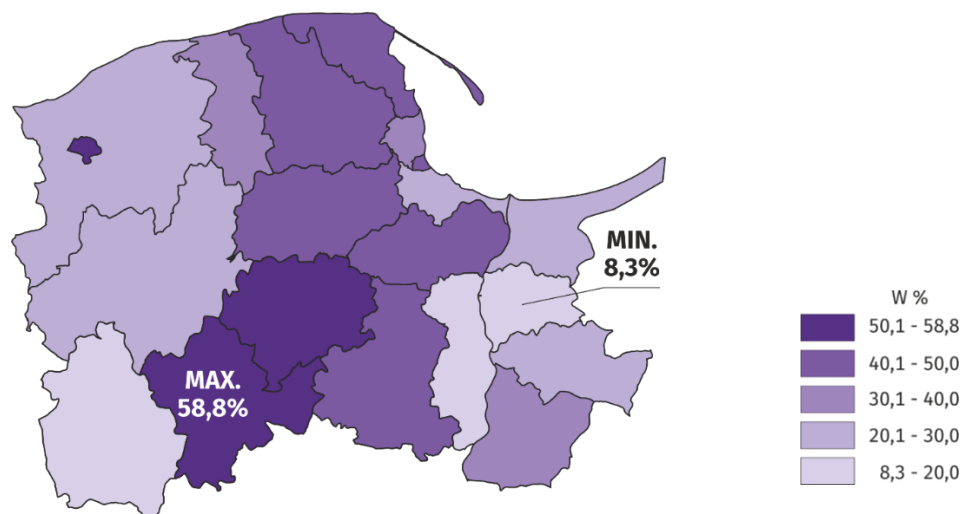
Rysunek 7. Lesistość według powiatów województwa pomorskiego. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Analizując możliwość gospodarczego wykorzystania lasów należy brać pod uwagę fakt, że część terenów poszczególnych powiatów, w tym leśnych, podlega ochronie. Udział powierzchni prawnie chronionej w poszczególnych powiatach ilustruje Rysunek 8.

Rysunek 8. Udział powierzchni prawnie chronionej w ogólnej powierzchni danego powiatu w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2022 r. powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w województwie pomorskim zajmowała 604 386 ha, a największą część tych obszarów stanowiły obszary chronionego krajobrazu.

WYBRANE DANE NA TEMAT GOSPODARKI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Według stanu na koniec 2022 r. do rejestru REGON wpisanych było 344 569 podmiotów gospodarki narodowej, co w przeliczeniu na 1000 ludności daje 146. Największy udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (73,4%). Koncentrację podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych powiatach województwa pomorskiego ilustruje Rysunek 9.

Rysunek 9. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2022 r. w województwie pomorskim produkcja sprzedana przemysłu (w cenach bieżących) dla całej zbiorowości jednostek przemysłowych wyniosła 148,3 mld zł (5,8 % wartości ogólnokrajowej). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wartość produkcji sprzedanej przemysłu wyniosła 62,9 tys. zł (piąte miejsce w kraju). Wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego w przemyśle ukształtowała się na poziomie 870,4 tys. zł, przy przeciętnym zatrudnieniu wynoszącym 170,4 tys. osób.

Wartość produkcji sprzedanej (w cenach bieżących) przedsiębiorstw przemysłowych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób wyniosła 135,9 mld zł. Dominującą wartość w produkcji sprzedanej przemysłu w województwie stanowiła produkcja w sekcji przetwórstwo przemysłowe – 126,1 mld zł. Spośród wyrobów produkowanych⁹ przez przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 9 osób znaczny udział w produkcji krajowej w 2022 r. miały m.in.: konserwy rybne (87,2%), kontenery (28,7%), okna i drzwi, ościeżnice i progi drewniane (14,6%) oraz tarcica (10,0%).

Najwyższą wartość produkcji sprzedanej (w cenach bieżących) wśród przedsiębiorstw przemysłowych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, osiągnęły podmioty mające siedzibę w podregionie trójmiejskim – 64,5 mld zł (47,5% wartości dla województwa), a najniższą podmioty z podregionu

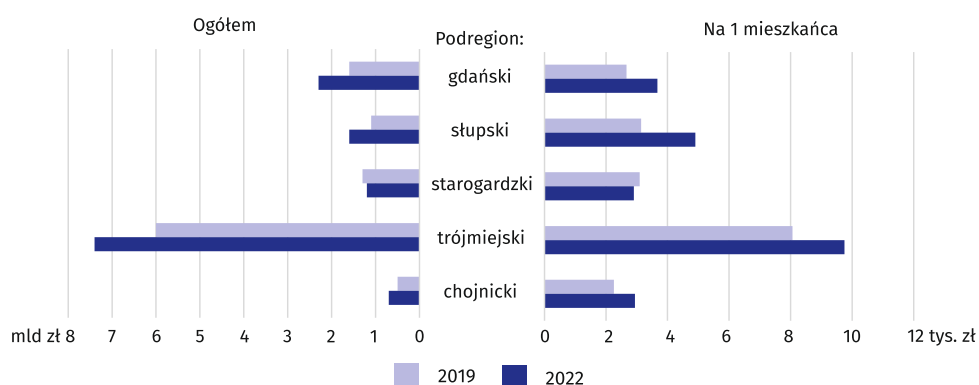
⁹ Dane o produkcji wyrobów obejmują również działalność podmiotów produkujących wyroby przemysłowe, a zaliczanych do innych sekcji niż: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

chojnickiego – 7,2 mld zł (odpowiednio 5,3%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższą wartość produkcji sprzedanej przemysłu odnotowano w podregionie trójmiejskim - 84,6 tys. zł, a najniższą w podregionie gdańskim - 26,1 tys. zł..

Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej (w cenach bieżących) zrealizowanej na terenie województwa pomorskiego przez podmioty budowlane wyniosła 24,8 mld zł (8,1 % wartości ogólnokrajowej). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa sprzedaż produkcji budowlano-montażowej wyniosła 10,5 tys. zł (pierwsze miejsce w kraju).

W 2022 r. wartość nakładów inwestycyjnych (w cenach bieżących; według lokalizacji inwestycji) jednostek gospodarki narodowej w województwie pomorskim wyniosła 22,4 mld zł. Udział województwa w ogólnej wartości nakładów inwestycyjnych poniesionych przez jednostki z całego kraju kształtował się na poziomie 5,6%, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa pomorskiego ich wartość wyniosła 9,5 tys. zł (siódme miejsce w kraju). W 2022 r. największe nakłady na inwestycje poniosły jednostki prowadzące działalność w zakresie transportu i gospodarki magazynowej (18,6%), przetwórstwa przemysłowego (17,7%), obsługi rynku nieruchomości (12,8%), handlu; naprawy pojazdów samochodowych (7,8%), administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (6,6%) oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (6,2%). Strukturę nakładów inwestycyjnych w podziale na podregiony województwa pomorskiego prezentuje Rysunek 10.

Rysunek 10. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach^{a)} (ceny bieżące)

^{a)} Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, według lokalizacji inwestycji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Produkt krajowy brutto PKB w województwie pomorskim w 2021 r. wyniósł 157 785 mln zł (66 920 zł na 1 mieszkańca). Od 2017 r. rosła wartość PKB na 1 mieszkańca wyrażona we wspólnej, umownej walucie – standardzie siły nabywczej, stanowiąc w 2021 r. 75% średniej unijnej.

Przeprowadzona analiza procesów upadłościowych i restrukturyzacyjnych¹⁰ nie wykazała alarmujących wartości w skali województwa. Wśród branż, z których podmioty najczęściej podlegały procesom upadłościowym i restrukturyzacyjnym (identyfikacja na podstawie bezwzględnej liczby podmiotów gospodarki narodowej) znalazły się gospodarstwa rolne (PKD 01.50) oraz podmioty z branży budowlanej (PKD 41.20 i 41.10). W dalszej kolejności były: wykonywanie instalacji elektrycznych (PKD 43.12), sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności,

¹⁰ Opracowano na podstawie danych: Monitor Sądowy i Gospodarczy, Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej, wg stanu na dzień: 13.03.2024r.

napojów i wyrobów tytoniowych (PKD 47.11) oraz transport drogowy towarów (PKD 49.41). Odnotowane upadłości nie miały zauważalnego wpływu na rynek pracy.

ANALIZA DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH UCHWALONYCH W POSZCZEGÓLNYCH JEDNOSTKACH SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Jednym z najbardziej znamienitych spostrzeżeń po dokonaniu analizy treści ponad 100 dokumentów strategicznych jest, w zasadzie w każdym z tych dokumentów, umieszczenie w celu zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej – poprawy oferty turystycznej i warunków dla inwestorów, a także rozwój społeczności lokalnych – wzmocnienie społeczności przez działania integracyjne, kulturalne i edukacyjne.

Dokonując zestawienia otrzymanych wyników z graficznie zobrazowanymi chmurami słów kluczowych w dokumentach strategicznych widać jako kluczowe – w pierwszym poziomie – zagadnienia gospodarcze i społeczne, jednakże rozumiane (w oparciu również o lekturę dokumentów przez ekspertów) jako inwestycje infrastrukturalne oraz wspieranie miękkimi narzędziami postaw przedsiębiorczych, a także podnoszenie jakości usług społecznych (w tym infrastruktury, w której te usługi są świadczone).

W analizie drugiego poziomu, czyli oczyszczonego z części słów, wyłonić można w ramach całego regionu pomorskiego dwie branże gospodarcze, stanowiące wyzwania dla praktycznie wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, tj.: turystyka i tzw. „zielona gospodarka”. Należy również zwrócić uwagę na w większości publiczną gałąź gospodarczą, jaką jest świadczenie usług edukacyjnych.

Analiza kluczowych obszarów strategii i celów w dokumentach ujawnia szeroki zakres tematyczny i różnorodność celów strategicznych. Dokumenty te skupiają się na różnych aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego, infrastruktury, edukacji, turystyki, kultury, sportu, rekreacji, a także na poprawie stanu środowiska naturalnego i efektywności usług publicznych. Poniżej przedstawiono tabelę z podsumowaniem kluczowych obszarów i celów strategicznych występujących w wybranych dokumentach (zob. Tabela 2).

Tabela 2. Zestawienie kluczowych obszarów strategii i celów w dokumentach strategicznych

OBSZAR STRATEGII	CELE STRATEGICZNE
Rozwój społeczno-gospodarczy	Efektywna edukacja i rozwój kapitału ludzkiego
Infrastruktura	Sprawna i kompletna infrastruktura
Turystyka, kultura, sport i rekreacja	Rozwój turystyki , kultury, sportu i rekreacji
Ochrona środowiska	Poprawa stanu środowiska naturalnego
Usługi publiczne	Poprawa efektywności usług publicznych

Źródło: opracowanie własne

Analiza SWOT zawarta w dokumentach strategicznych została poddana weryfikacji z wykorzystaniem aplikacji zaliczanej do sztucznej inteligencji i pozwoliła dokonać zestawienia słabych i silnych stron oraz szans i zagrożeń zdefiniowanych w tychże dokumentach. Z uwagi na ograniczenia formatu odpowiedzi, przedstawiono uogólnione podsumowanie tych analiz w formie tabeli, oparte na informacjach z kilkunastu wybranych gmin (zob. Tabela 3).

Tabela 3. Synteza treści analiz SWOT zawartych w dokumentach strategicznych gmin województwa pomorskiego

KATEGORIA	OPIS
Silne strony	Dobra dostępność komunikacyjna, bliskość Trójmiasta i innych ośrodków subregionalnych, rozwinięta infrastruktura, wysoki poziom zarządzania gminą, zadowolenie mieszkańców, poziom wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców, stabilny poziom zatrudnienia.
Słabe strony	Wysoki odsetek osób młodych i absolwentów wśród bezrobotnych, ograniczenia prawne ochrony środowiska, brak planów zagospodarowania przestrzennego, nierównomierny rozwój w porównaniu z regionem.
Szanse	Rozwój infrastruktury turystycznej , wykorzystanie funduszy unijnych, poprawa oferty edukacyjnej i kulturalnej, współpraca z Trójmiastem i innymi gminami.
Zagrożenia	Zmiany demograficzne, wysoka konkurencja gospodarcza, zmiany w polityce krajowej i unijnej mogące wpłynąć na dostępność funduszy, ryzyko utraty charakteru lokalnego na rzecz urbanizacji.

Źródło: opracowanie własne

Zakres kluczowych obszarów i branż, które są przedmiotem strategii rozwoju różnych gmin i powiatów w województwie pomorskim można ująć w 8 głównych grupach:

1. Rozwój przedsiębiorstw i konkurencyjność rynkowa - rozwój regionalny i jego wpływ na konkurencyjność przedsiębiorstw, zarówno na rynkach krajowych, jak i zagranicznych.
2. Branża turystyczna - rozwój obiektów noclegowych, hoteli, oraz promocja turystyki.
3. Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich - charakterystyka terenów rolniczych, ich rozwój i zagospodarowanie.
4. Infrastruktura techniczna i komunikacyjna - rozwój infrastruktury drogowej, energetycznej oraz technologii.
5. Ochrona środowiska i zasoby naturalne - zarządzanie zasobami naturalnymi, ochrona środowiska, w tym obszary Natura 2000.
6. Edukacja i rozwój społeczności lokalnych - inwestycje w edukację, kulturę, zdrowie i sport.
7. Gospodarka przemysłowa i przetwórstwo - rozwój przemysłu, w tym przemysłu przetwórczego i produkcji rzemieślniczej.
8. Usługi dla biznesu i nauka - wsparcie dla sektora usługowego, innowacyjności oraz współpraca z sektorem naukowym.

Dokumenty te kładą nacisk na zrównoważony rozwój, innowacyjność oraz poprawę jakości życia mieszkańców, pokazując różnorodność podejść i strategii dostosowanych do specyficznych potrzeb i potencjału każdego z analizowanych obszarów.

Wnioski ogólne z analiz dla całego regionu pomorskiego:

- wydzwięk doskonałej większości (praktycznie wszystkich) strategii jest taki, że samorządy mocno koncentrują swoją uwagę na sprawach wewnętrznych – podnoszeniu jakości usług społecznych oraz jakości przestrzeni lokalnych w sensie inwestycji w kanalizację, standard dróg, oświetlenie czy remont elewacji budynków użyteczności publicznej;

- wiele samorządów podkreśla dążenie do poprawy warunków ekologicznych przez termomodernizację obiektów, likwidację nieekologicznego ogrzewania czy montaż rozwiązań fotowoltaicznych – niektóre wskazują gotowość do rozwijania na swoim terenie działalności gospodarczych związanych z OZE (farmy fotowoltaiczne, farmy wiatrowe);
- głównym przejawem działania na rzecz rozwoju gospodarczego jest promowanie postaw przedsiębiorczych, organizacja szkoleń dla przedsiębiorców oraz „pokrywanie” terenów planami zagospodarowania przestrzennego – niektóre samorzady deklarują uzbrajanie terenów pod inwestycje, jednakże bez wskazania kategorii / branży preferowanej;
- nieliczne strategie uwzględniają poszukiwanie synergii z innymi samorządami, a dokonywanie takich wyborów wydaje się nieodzowne, zwłaszcza w kontekście zwiększania szans na pozyskiwania środków zewnętrznych lub inwestorów strategicznych;
- branżami absolutnie dominującymi w rejestrach podmiotów gospodarczych w całym województwie są: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów (w tym motocykli); budownictwo i przetwórstwo przemysłowe.

Tabela 4 obrazuje skompresowaną analizę branż w poszczególnych powiatach subregionów województwa pomorskiego wskazującą nasilenie strategicznego ulokowania danej sekcji PKD (kolor czerwony – bardzo wysokostrategiczne, żółty - wysokostrategiczne; zielony - ważne).

Tabela 4. Analiza poziomu strategiczności branż w poszczególnych powiatach subregionów województwa pomorskiego

SEKCJA PKD		SUBREGION TRÓJMIEJSKI	SUBREGION CHOJNICKI	SUBREGION GDAŃSKI	SUBREGION SŁUPSKI	STAROGARDZKI
sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo; rybactwo					
sekcja B	Górnictwo i wydobywanie					
sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe					
sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę					
sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja					
sekcja F	Budownictwo					
sekcja G	Handel; naprawa pojazdów samochodowych					
sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa					
sekcja I	Zakwaterowanie i gastronomia					
sekcja J	Informacja i komunikacja					
sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa					
sekcja L	Obsługa rynku nieruchomości					
sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna					
sekcja N	Administrowanie i działalność wspierająca					
sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne					
sekcja P	Edukacja					
sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna					
sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją					
sekcja S	Pozostała działalność usługowa					

Źródło: Opracowanie własne

UWARUNKOWANIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO Z PERSPEKTYWY PRZEDSTAWICIELI SEKTORA MŚP

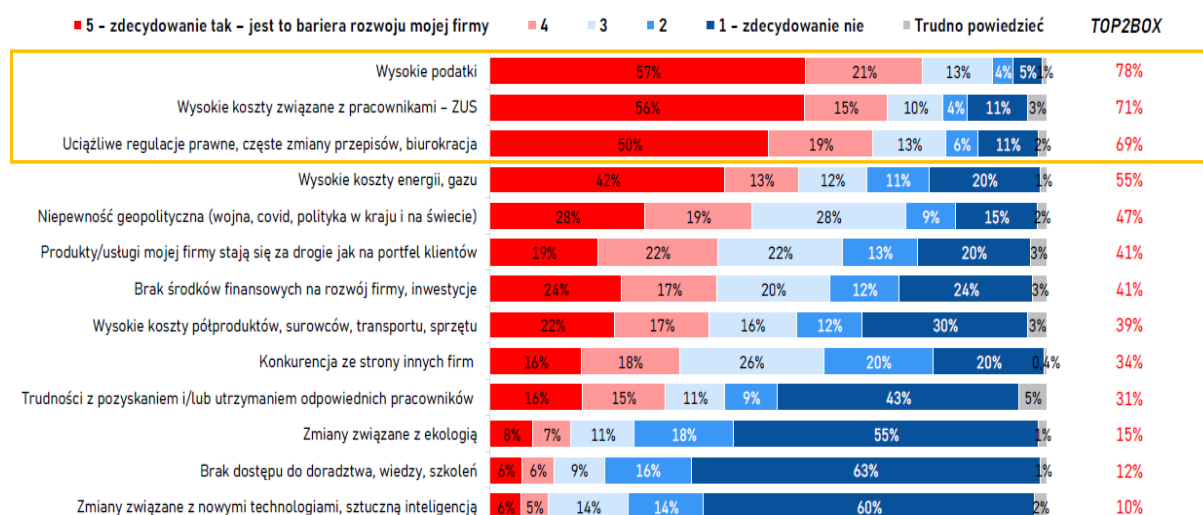
Prowadzone badania ankietowe przedstawicieli sektora MŚP koncentrowały się na analizie barier rozwojowych z perspektywy przedsiębiorców z województwa pomorskiego, ich planów biznesowych na najbliższą przyszłość oraz zainteresowania instrumentami wsparcia ze strony władz samorządowych.

Bariery rozwoju

Jako bariery rozwoju pomorscy przedstawiciele MŚP najczęściej wskazują: wysokie podatki, wysokie koszty związane z pracownikami (ZUS) oraz uciążliwe regulacje prawne i biurokracją. Przedsiębiorcy z powiatów chojnickiego oraz słupskiego częściej niż pozostali jako barierę wskazują brak środków na inwestycje (odpowiednio 50% i 60% vs. 41% i mniej).

Jako najmniej uciążliwe dla rozwoju przedsięwzięć biznesowych badani wskazują: zmiany związane z ekologią, brak dostępu do doradztwa, wiedzy czy szkoleń, a także zmiany związane z nowymi technologiami oraz sztuczną inteligencją. Dane ilustruje Rysunek 11.

Rysunek 11. Bariery rozwoju MŚP w województwie pomorskim z perspektywy przedstawicieli sektora MŚP

N=300

Źródło: Opracowanie IBRiS dla celów badania

Rynek pracy w województwie pomorskim to rynek pracownika, a nie pracodawcy. Co trzecia firma uczestnicząca w badaniu zmaga się z problemami dotyczącymi pracowników: brakiem osób wykwalifikowanych oraz zbyt wysokimi oczekiwaniami płacowymi kandydatów do pracy (w przypadku firm zatrudniających 10 i więcej pracowników takie problemy deklaruje ponad połowa badanych). Zaledwie 5% firm planuje redukcję zatrudnienia, podczas gdy 35% chciałoby je zwiększyć.

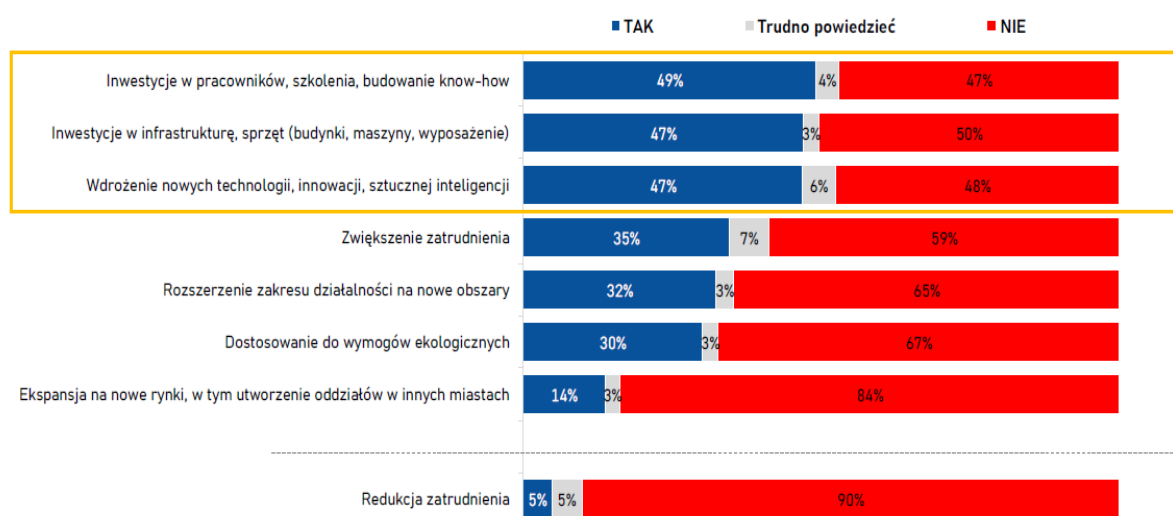
Cele na przyszłość

Generalnie warunki do prowadzenia biznesu na terenie województwa pomorskiego są zdaniem badanych umiarkowanie dobre (35% uważa, że są dobre, 39% ocenia je na poziomie średnim a 21% określa je jako złe).

Zdecydowanie przeważają pozytywne oceny kondycji własnej firmy (dobrze ocenia ją 49%, źle 14%) oraz optymizm w odniesieniu do przyszłości biznesu (optymizm deklaruje 62%, podczas gdy pesymizm zaledwie 16%). Mimo tych dobrych ocen większość badanych firm (74%) nie planuje rozwoju, lecz stawia na stabilizację i utrzymanie poziomu swojego biznesu w najbliższej przyszłości. Jedynie co czwarta ankietowana firma stawia na wzrost i zwiększanie swojej skali działania.

Badane firmy najczęściej planują inwestycje w szkolenia, inwestycje w sprzęt / infrastrukturę, a także wdrożenie nowych technologii. Aż 90% badanych firm nie planuje redukcji zatrudnienia. Co istotne 19% nie planuje żadnego z wymienionych w badaniu kwestionariuszowym działań rozwojowych lub inwestycyjnych, zaś 32% planuje 4 i więcej działań o charakterze rozwojowym. Powyższe dane przedstawiono na Rysunku 12.

Rysunek 12. Cele MŚP na najbliższe 3 lata

N=300

Źródło: Opracowanie IBRiS dla celów badania

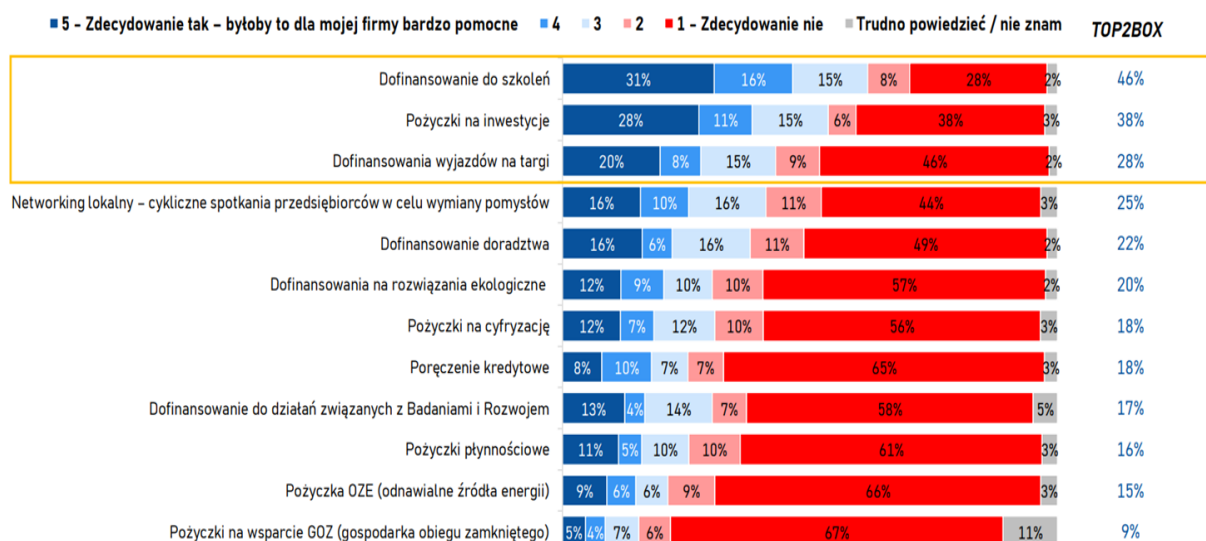
Wsparcie MŚP ze strony władz samorządowych

Wśród ujętych w badaniu instrumentów wsparcia przedsiębiorców, firmy najczęściej wybierały dofinansowanie szkoleń (46%). Kolejne popularne instrumenty to pożyczki na inwestycje (38%) oraz dofinansowania do wyjazdów na targi (28%). Networking lokalny cieszył się zainteresowaniem 25% przedsiębiorców. Najrzadziej badani wskazywali pożyczki na wsparcie GOZ (9%).

- jednoosobowe działalności gospodarcze (JDG) generalnie wykazują nieco mniejsze zainteresowanie każdym z rodzajów wsparcia niż większe firmy,
- Firmy zatrudniające 1-9 pracowników są szczególnie zainteresowane pożyczkami płynnościowymi oraz pożyczkami na cyfryzację,
- zaś przedsiębiorstwa zatrudniające 10 i więcej pracowników dofinansowaniem do rozwiązań ekologicznych raz działań badawczo-rozwojowych.

Powyższe dane ilustruje Rysunek 13.

Rysunek 13. Zainteresowanie przedsiębiorców z sektora MŚP instrumentami wsparcia

Źródło: Opracowanie IBRiS dla celów badania

Firmy, które obecnie stawiają na stabilizację, a nie na wzrost, wykazują mniejszą wiedzę na temat instrumentów wsparcia przedsiębiorstw, częściej mają zasięg wojewódzki, częściej skarżą się na koszty transportu i sprzętu, ubożających klientów oraz na niepewność geopolityczną. Ponadto częściej myślą pesymistycznie o przyszłości swojej firmy, a powodem założenia firmy częściej jest w ich przypadku brak możliwości zatrudnienia na etacie.

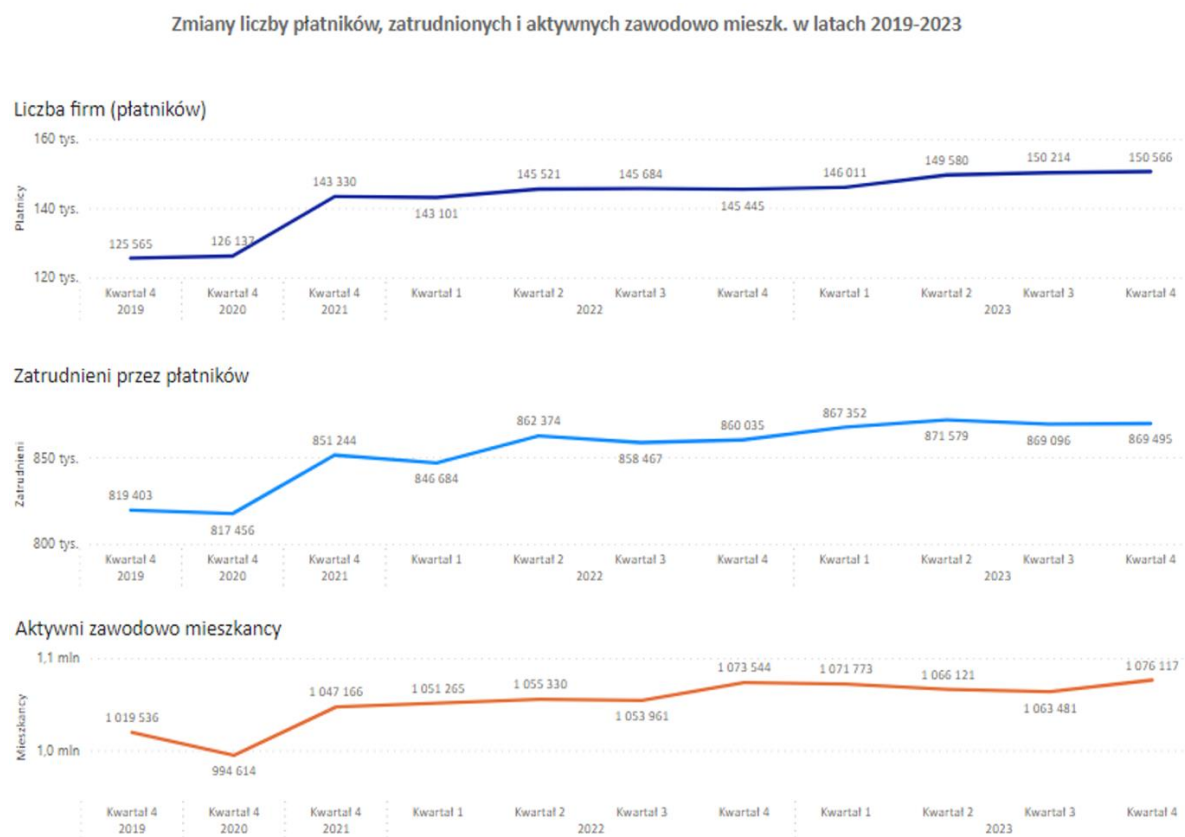
RYNEK PRACY

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności BAEL w 2022 r. w województwie pomorskim w ujęciu średniorocznym zbiorowość aktywnych zawodowo liczyła 1072 tys. osób, a współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 59,6% (3 miejsce w kraju). Wartość współczynnika była wyższa na wsi niż w miastach (62,5% wobec 58,0%) oraz zdecydowanie wyższa wśród mężczyzn niż wśród kobiet (różnica wyniosła 14,6%). Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym (82,2%), a najniższy wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego (15,4%). Według BAEL liczba pracujących wyniosła 1052 tys. osób, a zdecydowaną większość stanowiły osoby zatrudnione (81,4%).

Wskaźnik zatrudnienia ukształtował się na poziomie 58,5% i był wyższy niż wskaźnik ogólnokrajowy o 2,2 p. proc. W miastach wyniósł 57,1%, a na wsi 61,0% oraz był zdecydowanie wyższy wśród mężczyzn niż wśród kobiet (66,0% wobec 51,6%). Najwyższy poziom wskaźnika zatrudnienia zaobserwowano wśród osób z wykształceniem wyższym (81,4%), a najniższy wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego (15,0%). Na 1000 pracujących w województwie pomorskim przypadało 709 osób niepracujących (bezrobotnych i biernych zawodowo), a niższą wartość odnotowano jedynie w województwie mazowieckim i wielkopolskim.

Według danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, liczba ubezpieczonych z różnych tytułów (umowa o pracę, umowy cywilnoprawne, in.) mieszkańców woj. pomorskiego¹¹ wyniosła na koniec 2022 r. – 1.072 tys. osób. Zmiany liczby ubezpieczonych, płatników składek na ubezpieczenia społeczne oraz liczbą zatrudnianych przez nich pracowników w latach 2019-2022 przedstawiono na Rysunku 14.

Rysunek 14. Zmiany liczby płatników, zatrudnionych i aktywnych zawodowo mieszkańców województwa pomorskiego w latach 2019 – 2023

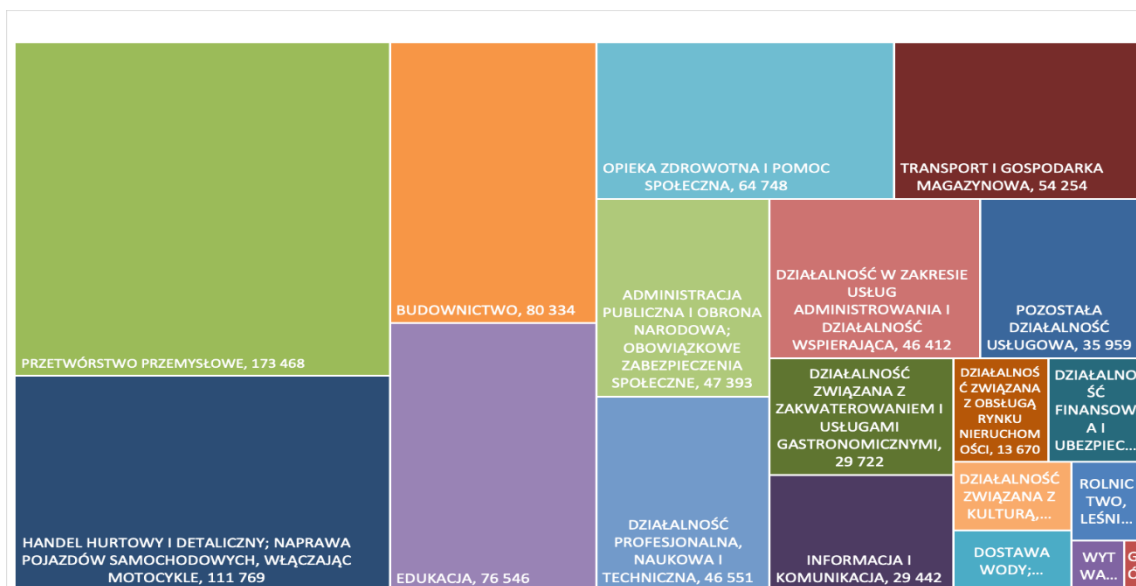

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Najwięcej osób ubezpieczonych pracowało w przetwórstwie przemysłowym, handlu i budownictwie. Strukturę zatrudnionych w poszczególnych sekcjach PKD przedstawia Rysunek 15. Największą liczbę płatników, odnotowano w budownictwie i handlu. Przetwórstwo przemysłowe jest na czwartym miejscu (zob. Rysunek 16).

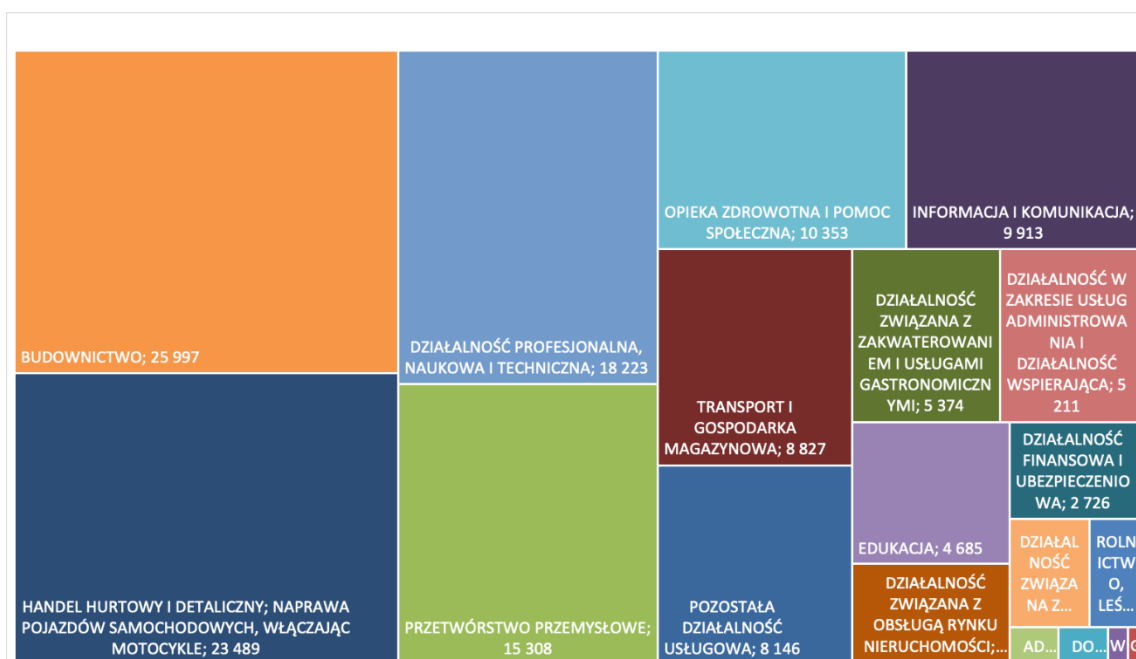
¹¹ Przeporządkowanie na podstawie miejsca zameldowania ubezpieczonego.

Rysunek 15. Struktura branżowa wg liczby zatrudnionych przez płatników z siedzibą w województwie pomorskim (31.12.2022)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

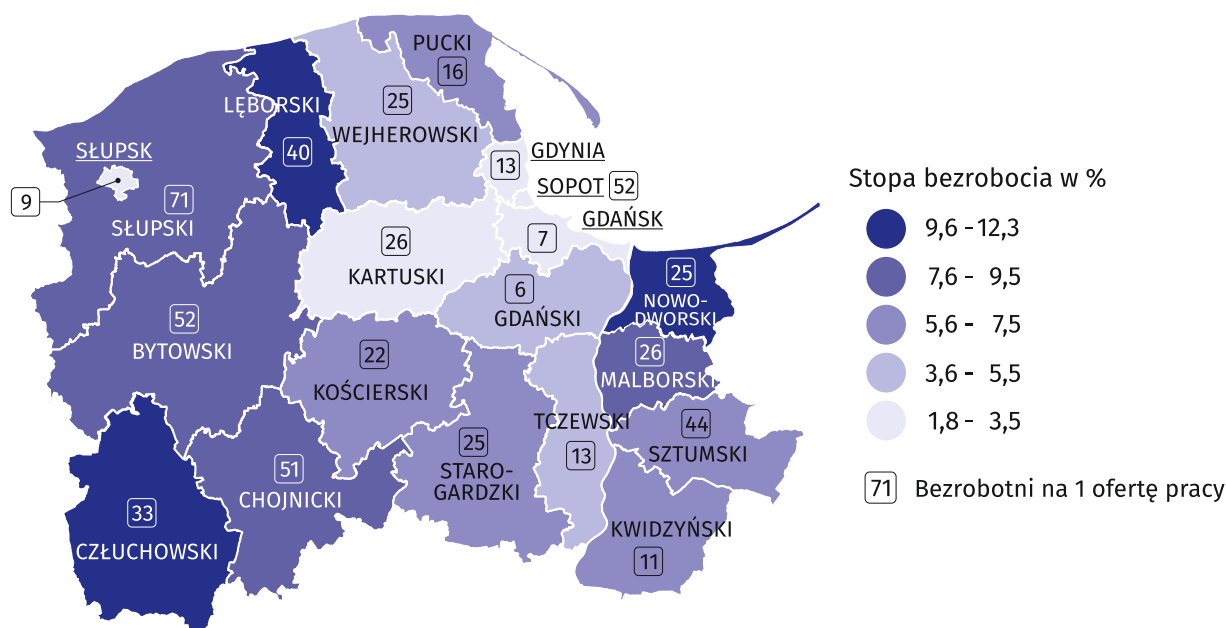
Rysunek 16. Struktura branżowa wg liczby płatników z siedzibą w woj. pomorskim (stan na 31.12.2022)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Jak pokazano na Rysunku 17 w końcu grudnia 2022 r. w powiatowych urzędach pracy województwa pomorskiego zarejestrowanych było 42,4 tys. osób bezrobotnych, którzy stanowili 5,2% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych w kraju. Prawa do zasiłku nie posiadało 36,1 tys. osób (85,1% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych). Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie pomorskim wyniosła 4,6% (o 0,6 punktów procentowych mniej niż wskaźnik ogólnokrajowy).

Rysunek 17. Bezrobocie rejestrowane w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Najwyższą stopę bezrobocia rejestrowanego odnotowano w powiecie nowodworskim (12,3%), a najniższą w Sopocie (1,8%). Większość populacji bezrobotnych stanowiły kobiety, których udział wyniósł 60,8%. Najwyższy udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w danym powiecie zanotowano w powiecie sztumskim (77,3%), a najniższy w Sopocie (53,0%).

Bezrobocie rejestrowane dotyka przede wszystkim ludzi młodych. Najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lata – 11,0 tys. (26,0% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych). Największy udział bezrobotnych osób z tej grupy wiekowej odnotowano w powiecie gdańskim (28,6%), a najmniejszy w Sopocie (20,1%). Osób bezrobotnych z najmłodszej grupy wiekowej (18-24 lata) zarejestrowano 6,0 tys. (14,2% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych), natomiast osób w wieku 55 lat i więcej – 6,5 tys. (15,4%).

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Dwie najliczniejsze grupy to osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe (26,2% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych) oraz zasadnicze zawodowe/zasadnicze branżowe (25,5%). Najmniej osób bezrobotnych legitymowało się wykształceniem średnim ogólnokształcącym (13,3%).

KONKLUZJE ZE SPOTKAŃ Z PRZEDSTAWICIELAMI LOKALNYCH SAMORZĄDÓW I ORGANIZACJI GOSPODARCZYCH

Należy zauważyć, iż w trakcie konsultacji generalnie potwierdzono zasadność włączenia branż kluczowych, zdiagnozowanych na wcześniejszych etapach badań. Osoby uczestniczące w badaniu nie były zaskoczone zidentyfikowanymi w ich subregionach branżami kluczowymi. Respondenci w zdecydowanej większości zgadzali się z propozycjami, wynikającymi z przeprowadzonych analiz. Respondenci doprecyzowywali, jakie szczegółowe działy gospodarki wchodzi w skład poszczególnych branż kluczowych w ich subregionach, jednak wiedza respondentów na temat określeń PKD była niewystarczająca by zrobić to kompleksowo.

Wnioski z konsultacji można podzielić na sześć głównych obszarów:

1. Opinie dotyczące branż kluczowych

Opinie dotyczące branż kluczowych w dużej mierze się pokrywają z wynikami wcześniejszych analiz. Sporadycznie pojawiły się nowe branże, które dotyczyły takich obszarów jak:

- design, branże kreatywne, jubilerstwo, wzornictwo przemysłowe (subregion trójmiejski)
- srebrna gospodarka, turystyka zdrowotna w powiatach o niskim uprzemysłowieniu, wysokiej lesistości, występowaniu obszarów chronionych (powiaty: chojnicki, kościerski, bytowski, człuchowski).

Ponadto zaobserwowano niską świadomość dotyczącą branż, które wchodzą w skład Inteligentnych Specjalizacji Pomorza.

2. Specyfika subregionów

Oceniając specyfikę subregionów należy zwrócić uwagę na występujące niekiedy zróżnicowanie gmin w ich obrębie. Przykładem może być gmina Potęgowo, która z uwagi na m.in. bardzo dobre połączenia komunikacyjne bardzo różni się od pozostałych, nawet bezpośrednio sąsiadujących gmin. Wyjątkowa zgodność wypowiedzi dotyczy nasilającego się zjawiska migracji ludzi z ośrodków miejskich do wiejskich i związanej z tym roszczeniowością nowych mieszkańców terenów wiejskich, oczekujących warunków jak w mieście (w zakresie m.in. częstotliwości wywożenia śmieci, oświetlenia i jakości dróg).

3. Główne bariery rozwoju

Respondenci pozytywnie postrzegają warunki do prowadzenia działalności gospodarczej w subregionach i w województwie pomorskim, ale jednocześnie skupiają dyskusję wokół barier dla rozwoju gospodarczego. Najczęściej wymienianą poważną barierą w rozwoju gmin jest niedostępność komunikacyjna oraz brak terenów inwestycyjnych pod działalność przemysłową. Wskazywano na konieczność współpracy z nadleśnictwem, zarówno w przypadku branży drewno-mieblarskiej, jak i turystyki i czasu wolnego.

4. Wyzwania związane z pracownikami

Wyzwania związane z pozyskiwaniem pracowników dotyczą wszystkich branż i gmin, ale w szczególności zawodów technicznych. W tym kontekście pojawiają się cztery obszary problemów:

- braki kadrowe w zawodach: elektryk, hydraulik, cieśla, budowlaniec, kierowca,
- brak woli do kształcenia młodych ludzi w poszukiwanych zawodach
- wyzwania współpracy z młodym pokoleniem, które powszechnie jest uważane za bardzo roszczeniowe, charakteryzujące się niską motywacją do pracy i zdobywaniu nowych umiejętności,
- wyzwania związane z edukacją.

Uczestnicy spotkania ze wszystkich subregionów widzą trudności związane z wykształceniem młodych pracowników w branżach uznanych za kluczowe. Jest to związane z odpływem uczniów do innych form kształcenia lub innych zawodów. Poza tym w większości subregionów zauważa się także brak odpowiednich nauczycieli. W opinii niektórych uczestników spotkania problemem jest też forma i zakres doradztwa zawodowego, które nie nadąża za potrzebami młodych ludzi.

5. Dobre praktyki

Wymieniano dobre praktyki, wśród których zwraca uwagę szczególna rola programów wspierających początkujących przedsiębiorców. Pojawiła się ciekawa koncepcja aktywizacji seniorów umożliwiająca im pracę na część etatu. Wydaje się, że systemowe wsparcie takiego rozwiązania może być pewną odpowiedzią na brak wykwalifikowanych pracowników. Bardzo różne jest nastawienie do szkoleń dla pracowników, od niechęci i podkreślania braku zainteresowania, do uwypuklania ich roli i dużych potrzeb w tym zakresie.

6. Wyzwania i oczekiwania dotyczące przyszłości

Przedstawiciele samorządów z optymizmem patrzą w przyszłość. Ich oczekiwania dotyczą: uproszczenia procedur dla przedsiębiorców, rozwoju infrastruktury drogowej i kolejowej, wsparcia transportu zbiorowego, zwiększenia udziału kobiet w życiu publicznym i zawodowym, zwrócenia uwagi na różnorodność specyfiki gmin w województwie pomorskim.

Rekomendacje¹²

a) dołączenie branży turystycznej w kilku powiatach jako branży kluczowej

W trakcie konsultacji okazało się, iż branżą, której rozwojem jest zainteresowanych najwięcej gmin, a która wydaje się zbyt słabo wybrzmiała na wcześniejszych etapach badań, jest branża turystyczna i czasu wolnego. Turystyka była też kluczowym pojęciem pojawiających się w strategiach w całym województwie pomorskim. W trakcie konsultacji zauważono, iż w różnych regionach jest ona skierowana do różnych grup odbiorców. Trudno więc mówić o jednym rodzaju turystyki. W ramach prowadzonych rozmów zidentyfikowano kilka rodzajów turystyki, które rozwijają się w województwie pomorskim oraz wskazano powiaty, w których ich rozwój jest szczególnie zauważany i oczekiwany. Nie oznacza to jednak, iż opisane rodzaje turystyki występują tylko w tych powiatach. Do często wskazywanych form należą:

- agroturystyka, której specyfiką jest trudność w oszacowaniu jej wielkości z uwagi na brak konieczności jej raportowania, o ile występuje w małej skali. Strona podażowa jest więc rozproszona. W szczególności zwrócono uwagę na jej występowanie w powiecie kościerskim, bytowskim, chojnickim;
- turystyka rowerowa, której rozwój jest pożądanym na terenach, w których znajduje się wiele terenów chronionych, nie występuje przemysł na dużą skalę i nie ma bazy noclegowej pozwalającej na rozwój innych rodzajów turystyki. W szczególności często była wymieniana w powiecie bytowskim;
- turystyka kajakowa, która jest podobna w charakterze do turystyki rowerowej, ale jej uprawianie jest powiązane z występowaniem szklaków kajakowych, których w województwie pomorskim jest dużo;
- turystyka biznesowa, której rozwój jest szczególnie pożądanym w Trójmieście, jej zaletą jest odmienna sezonowość od turystyki wypoczynkowej;
- turystyka zdrowotna, w której upatrywana jest szansa na rozwój na terenach lesistych, chronionych, na których nie występuje przemysł. Pojawia się w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Pojawił się pomysł na rozwój powiatów poprzez oferowanie usług opiekuńczych osobom starszym w trybie stacjonarnym. Nie zawsze może to być potraktowane jako przejaw turystyki, ale w dużej mierze opiera się na podobnych zasobach. Jej rozwojowi sprzyja w niektórych powiatach (kościerski, człuchowski, starogardzki) bliskość placówek medycznych, a także prozdrowotne walory naturalne województwa, takie jak lasy, czyste powietrze, bliskość morza i występowanie solanki. Szczególna forma turystyki zdrowotnej, którą jest turystyka uzdrowskowa, rozwija się w Ustce i w Sopocie, dwóch uzdrowskach na terenie województwa pomorskiego. Wsparcie tego rodzaju turystyki jest spójne z zapisami w dokumentach strategicznych województwa, w których dąży się do rozwoju Pomorskiej Strefy Uzdrowskowej, która ma dotyczyć nie tylko obszaru uzdrowskich.

a) intensyfikację działań na rzecz kształcenia zawodowego,

b) rozwój infrastruktury, w tym szczególnie transportu publicznego.

¹² Rekomendacje sformułowano w toku badań prowadzonych na etapie zbierania materiałów do przygotowania rekomendacji kluczowych regionalnych branż, prezentowanych w opracowaniu. Rekomendacje sformułowane w tej części opracowania uwzględniano przy opracowywaniu wniosków końcowych.

Ponadto warto zwrócić uwagę na:

- konieczność wyjaśnienia w jaki sposób badane subregiony mogą włączyć się w proces kształtowania gospodarki w ramach Inteligentnych Specjalizacji Pomorza,
- konieczność doprecyzowania jakie obszary turystyki i czasu wolnego należy wspierać w poszczególnych subregionach,
- konieczność edukacji w zakresie efektywnego przygotowywania i wykorzystywania dokumentów strategicznych w celu dalszego rozwoju subregionów,
- aktywne doradztwo w zakresie możliwości otrzymania wsparcia przez przedsiębiorców (aktywne poszukiwanie możliwych beneficjentów programów).

Duże zróżnicowanie form turystyki możliwych do rozwijania w poszczególnych powiatach województwa pomorskiego, a także rekomendacje sformułowane w toku prowadzonych badań, wskazują na potrzebę opracowania kompleksowej strategii rozwoju branży turystyki i czasu wolnego opartej na diagnozie lokalnych priorytetów i możliwości, determinowanych zarówno przez szeroko rozumiane walory turystyczne, jak i interes mieszkańców i środowiska naturalnego (tzw. „silent stakeholder”), będących ważnymi interesariuszami tej branży.

REKOMENDOWANE KLUCZOWE REGIONALNE BRANŻE W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM SELEKCJA I UZASADNIENIE

Jako punkt wyjścia do selekcji branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju poszczególnych powiatów województwa pomorskiego, przyjęto trzy parametry ekonomiczne: wartość brutto środków trwałych wykazywanych przez przedsiębiorstwa sprawozdające dane do Głównego Urzędu Statystycznego, nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (według lokalizacji inwestycji) oraz wartość przychodów ze sprzedaży w poszczególnych sekcjach PKD.¹³ Aby porównać dane z poszczególnych subregionów wykorzystano wartości wskaźnika LQ, omówionego w części „Cele i założenia badań empirycznych w świetle przeglądu literatury”.

W kalkulacjach wykorzystano także dane analizy z dokumentów strategicznych poszczególnych gmin, które w toku prac były agregowane do poziomu subregionów i województwa. Na tej podstawie wyznaczono cztery sekcje PKD, które mają największe znaczenie z perspektywy analizowanych zmiennych (zob. Tabela 5)

¹³ Do obliczeń wykorzystano dane Głównego Urzędu Statystycznego za 2022 r.

Tabela 5. Sekcje PKD z dominującymi wartościami zmiennych przyjętych za kryteria selekcji regionalnych branż kluczowych

Sekcja	Nazwa sekcji	LQ aktywa	LQ nakłady	LQ przychody	Strategie	RAZEM
sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7	6	6	9	28
sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	3	6	5	9	23
sekcja I	Zakwaterowanie i gastronomia Δ	1	3	3	12	19
sekcja F	Budownictwo	2	2	5	7	16
sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	8	8	0	0	16
sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja Δ	5	2	6	0	13
sekcja S	Pozostała działalność usługowa	3	2	2	6	13
sekcja G	Handel; naprawa pojazdów samochodowych Δ	2	2	1	6	11
sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3	2	5	0	10
sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	1	1	0	7	9
sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	1	4	3	0	8
sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę Δ	1	3	1	3	8
sekcja J	Informacja i komunikacja	2	2	1	3	8
sekcja N	Administrowanie i działalność wspierająca Δ	2	2	1	0	5
sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1	2	1	0	4
sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1	1	1	1	4
sekcja P	Edukacja	1	1	2	0	4
sekcja L	Obsługa rynku nieruchomości Δ	1	1	0	1	3
sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1	0	2	0	3
odcięcie	Górny kwartył - większe lub równe					15

Znak Δ oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

W dalszej kolejności dokonano dekompozycji Sekcji C - Produkcja przemysłowa, bowiem składa się ona z 24 Działów PKD o dużym stopniu zróżnicowania. Z uwagi na ograniczoną dostępność danych statystycznych nieobjętych tajemnicą statystyczną na poziomie działów PKD oraz biorąc pod uwagę duże znaczenie zasobów kadrowych (zarówno z uwagi na prognozy demograficzne jak i bariery rozwojowe zgłaszane przez badanych przedsiębiorców), w analizach wykorzystano wartości dotyczące przychodów ze sprzedaży, realizowanej przez przedsiębiorstwa z poszczególnych działów PKD, a także wartości dotyczące zatrudnienia oraz liczby pracodawców, za których uznano płatników składek na ubezpieczenia społeczne.

Do wyznaczenia rekomendowanych działów PKD wykorzystano wartość wskaźnika LQ w poszczególnych subregionach i branżach¹⁴ (działach PKD) oraz liczby płatników, zatrudnionych przez nich pracowników, oraz mieszkańców województwa pracujących w poszczególnych branżach (działach PKD).¹⁵ Wyniki obliczeń zestawiono w Tabeli 6. Pozwoliły one na wyselekcjonowanie 8 z 24 działów PKD przyjętych do dalszej analizy.

¹⁴ Liczba punktów odpowiada liczbie subregionów, w których w danej branży (dziale PKD) odnotowano wartość LQ przekraczającą 1,25. Wartości LQ obliczono dla kategorii: Przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług), towarów i materiałów za 2022 r.

¹⁵ W przypadku gdy liczba płatników, zatrudnionych i odpowiednio mieszkańców w danym dziale PKD przekracza wartość wyznaczoną przez medianę – 1 pkt., zaś w przypadku, gdy jest w górnym kwartylu 2pkt.

Tabela 6. Działy PKD o najwyższym poziomie intensywności badanych cech

Dział	Nazwa działu	płatnicy	zatrudnieni	aktywni mieszk.	LQ przych	WYNIK
DZIAŁ: 10	PRODUKCJA ARTYKUŁÓW SPOŻYWCZYCH	2	2	2	3	9
DZIAŁ: 16	PRODUKCJA WYROBÓW Z DREWNA ORAZ KORKA, Z WYŁĄCZENIEM MEBLI; PRODUKCJA \	2	2	1	4	9
DZIAŁ: 22	PRODUKCJA WYROBÓW Z GUMY I TWORZYW SZTUCZNYCH	1	2	2	4	9
DZIAŁ: 31	PRODUKCJA MEBLI	2	1	2	4	9
DZIAŁ: 25	PRODUKCJA METALOWYCH WYROBÓW GOTOWYCH, Z WYŁĄCZENIEM MASZYN I URZĄDZ	2	2	2	2	8
DZIAŁ: 33	NAPRAWA, KONSERWACJA I INSTALOWANIE MASZYN I URZĄDZEŃ	2	2	2	1	7
DZIAŁ: 28	PRODUKCJA MASZYN I URZĄDZEŃ, GDZIE INDZIEJ NIESKLASYFIKOWANA	1	1	1	3	6
DZIAŁ: 32	POZOSTAŁA PRODUKCJA WYROBÓW	2	1	1	2	6
DZIAŁ: 26	PRODUKCJA KOMPUTERÓW, WYROBÓW ELEKTRONICZNYCH I OPTYCZNYCH	0	2	2	1	5
DZIAŁ: 27	PRODUKCJA URZĄDZEŃ ELEKTRYCZNYCH	0	1	1	3	5
DZIAŁ: 23	PRODUKCJA WYROBÓW Z POZOSTAŁYCH MINERALNYCH SUROWCÓW NIEMETALICZNYCH	1	1	1	1	4
DZIAŁ: 29	PRODUKCJA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, PRZYCZEP I NACZEP, Z WYŁĄCZENIEM MOT	0	0	0	4	4
DZIAŁ: 30	PRODUKCJA POZOSTAŁEGO SPRZĘTU TRANSPORTOWEGO	1	1	1	1	4
DZIAŁ: 15	PRODUKCJA SKÓR I WYROBÓW ZE SKÓR WYPRAWIONYCH	0	0	0	3	3
DZIAŁ: 11	PRODUKCJA NAPOJÓW	0	0	0	2	2
DZIAŁ: 13	PRODUKCJA WYROBÓW TEKSTYLNYCH	0	0	0	2	2
DZIAŁ: 14	PRODUKCJA ODZIEŻY	1	0	0	1	2
DZIAŁ: 17	PRODUKCJA PAPIERU I WYROBÓW Z PAPIERU	0	0	0	1	1
DZIAŁ: 18	POLIGRAFIA I REPRODUKCJA ZAPISANYCH NOŚNIKÓW INFORMACJI	1	0	0	0	1
DZIAŁ: 19	WYTWARZANIE I PRZETWARZANIE KOKSU I PRODUKTÓW RAFINACJI ROPY NAFTOWEJ	0	0	0	1	1
DZIAŁ: 20	PRODUKCJA CHEMIKALIÓW I WYROBÓW CHEMICZNYCH	0	0	0	1	1
DZIAŁ: 21	PRODUKCJA PODSTAWOWYCH SUBSTANCJI FARMACEUTYCZNYCH ORAZ LEKÓW I POZOS	0	0	0	1	1
DZIAŁ: 24	PRODUKCJA METALI	0	0	0	1	1
DZIAŁ: 12	PRODUKCJA WYROBÓW TYTONIOWYCH	0	0	0	0	0
odcięcie	Górny kwartył - większe lub równe					6

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

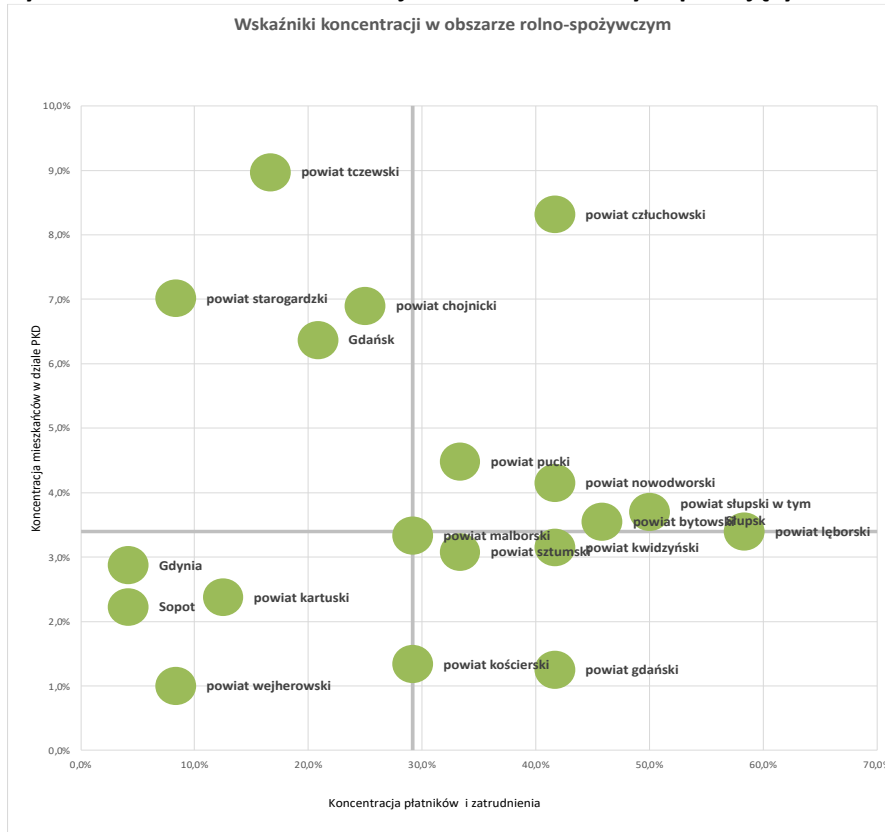
W dalszej kolejności analizowano intensywność zatrudnienia i występowania firm (płatników) klasyfikowanych w kolejnych działach PKD w poszczególnych powiatach, wykorzystując w tym celu wartości wskaźników LQ, oraz wskaźnik dynamiki zmian r/r. Ponadto, w toku analizy heurystycznej, do działów PKD wykazujących wartości powyżej granicznych, dodano kilka komplementarnych działów lub klas PKD.

Analiza motywów odbywania podróży turystycznych i biznesowych, analiza dokumentów strategicznych poszczególnych powiatów oraz analizy heurystyczne oparte na dorobku literatury, wskazały np. na konieczność równoległego wzmacniania komplementarnych obszarów działalności turystycznej, odpowiedzialnych za generowanie ruchu, tj. „Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane” – PKD 79; „Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów” – PKD 82.30, czy Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych, itp. Z kolei w przypadku branży kreatywnej, za zasadne uznano włączenie do niej klasy 74.10 - Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania, w obrębie której prowadzone są m. in.: projektowanie wzornictwa tkanin, biżuterii i mebli, mogących wpływać na wzrost konkurencyjności wyrobów produkowanych w obrębie kluczowych branż. Pełen wykaz rekomendowanych działów i klas, przedstawiono i omówiono w streszczeniu niniejszego opracowania.

Patrząc przez pryzmat intensywności zatrudnienia, liczby płatników oraz potencjału kadrowego wyrażanego przez liczbę mieszkańców pracujących w danym dziale PKD, zaproponowano ustrukturyzowany geograficznie rozkład kluczowych regionalnych branż, co zilustrowano na rysunkach nr 18 do 31¹⁶.

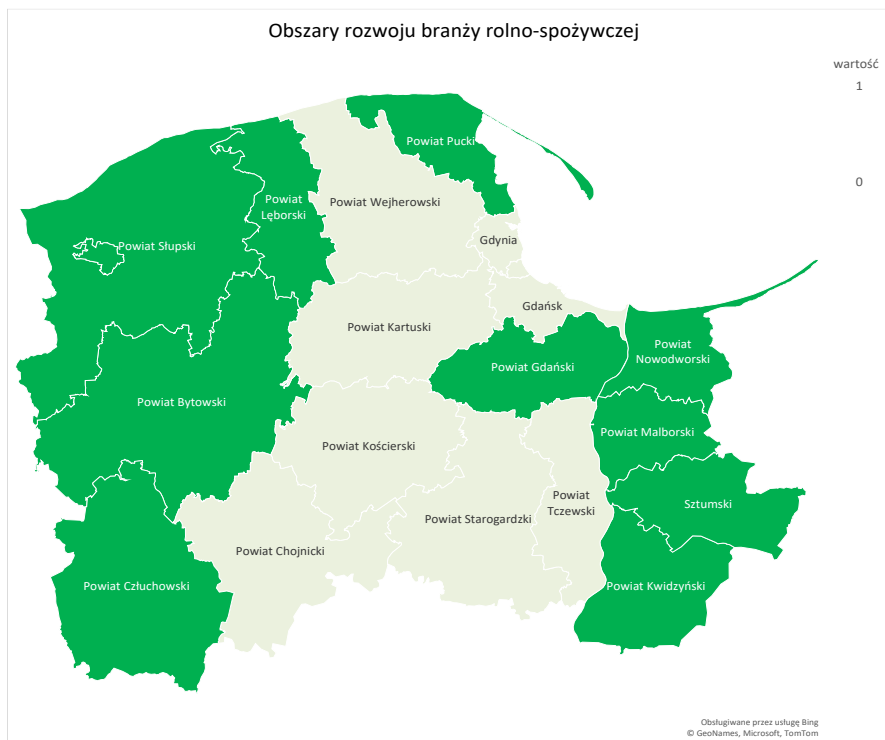
¹⁶ Wyniki prezentowane na wykresach bazują na danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wg stanu na 31 grudnia 2022r. (data przyjęta dla zachowania porównywalności z innymi danymi, np. GUS), przy czym obliczając wskaźniki dynamiki badanych zjawisk, wykorzystano także dane wg. stanu na 31 grudnia 2023r.

Rysunek 18. Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży rolno-spożywczej

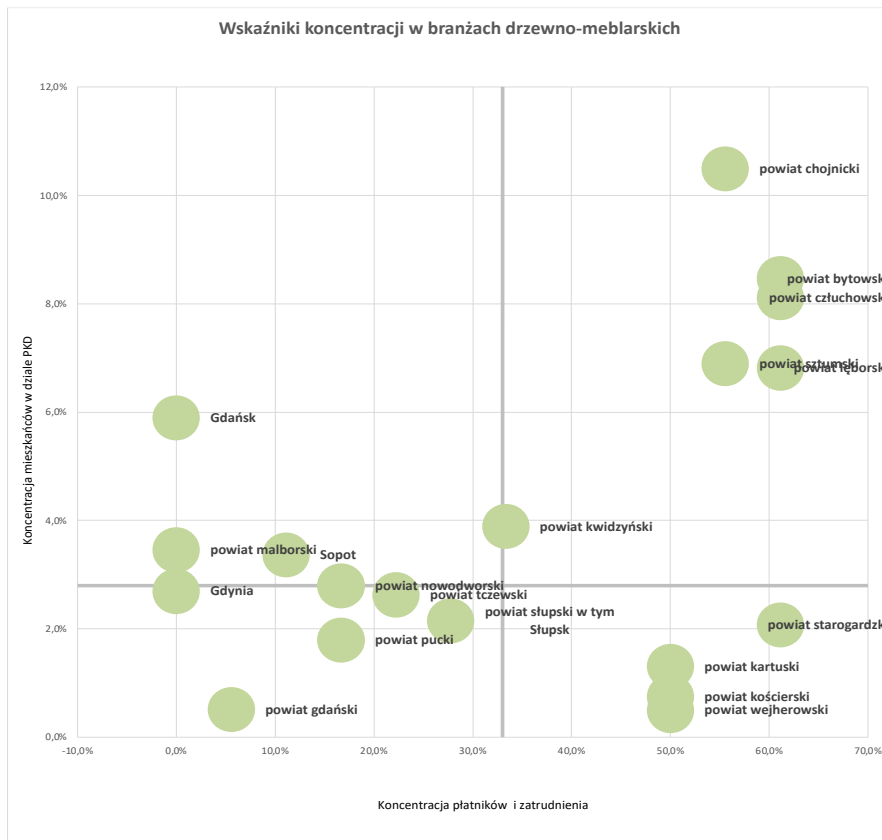
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Rysunek 18. Rekomendowane obszary wzmacniania i rozwoju branży rolno-spożywczej

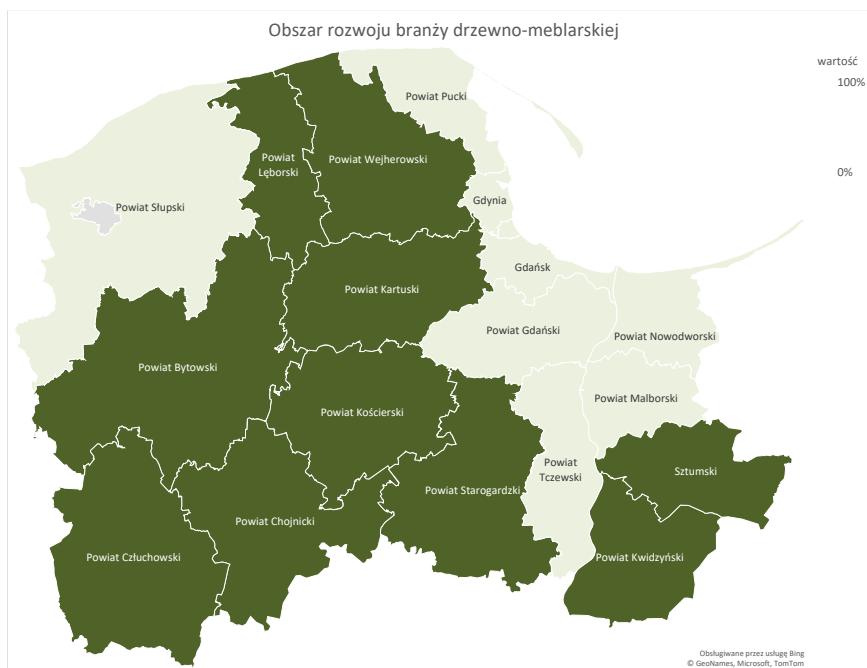
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Rysunek 20. Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży drzewno-meblarskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Rysunek 21. Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży drzewno-meblarskiej

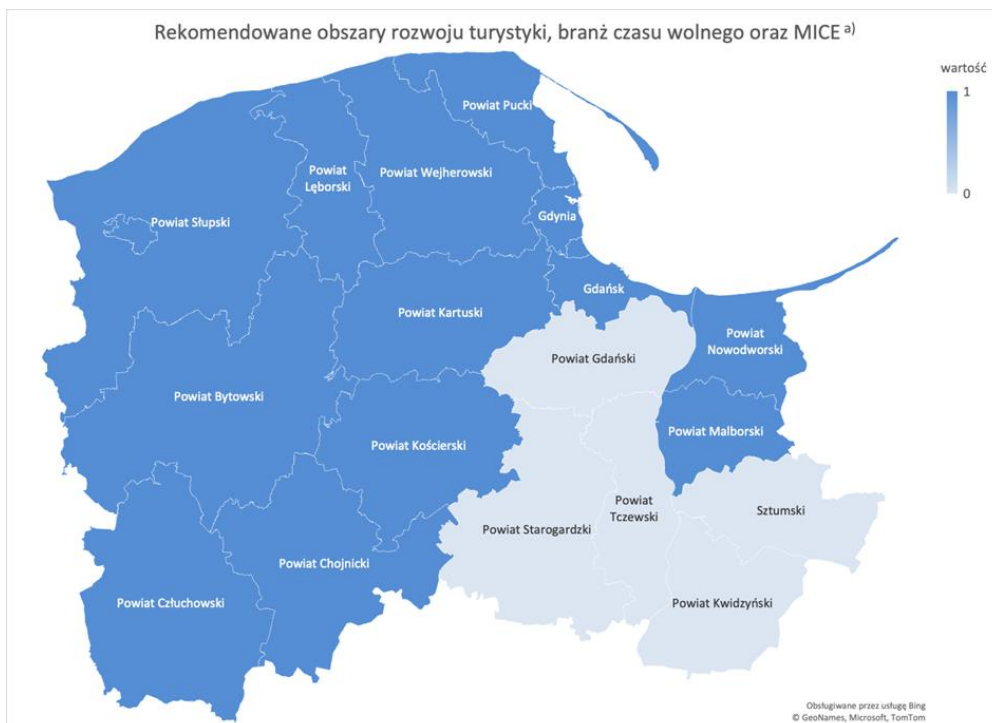
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Rysunek 22. Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży turystyki i czasu wolnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

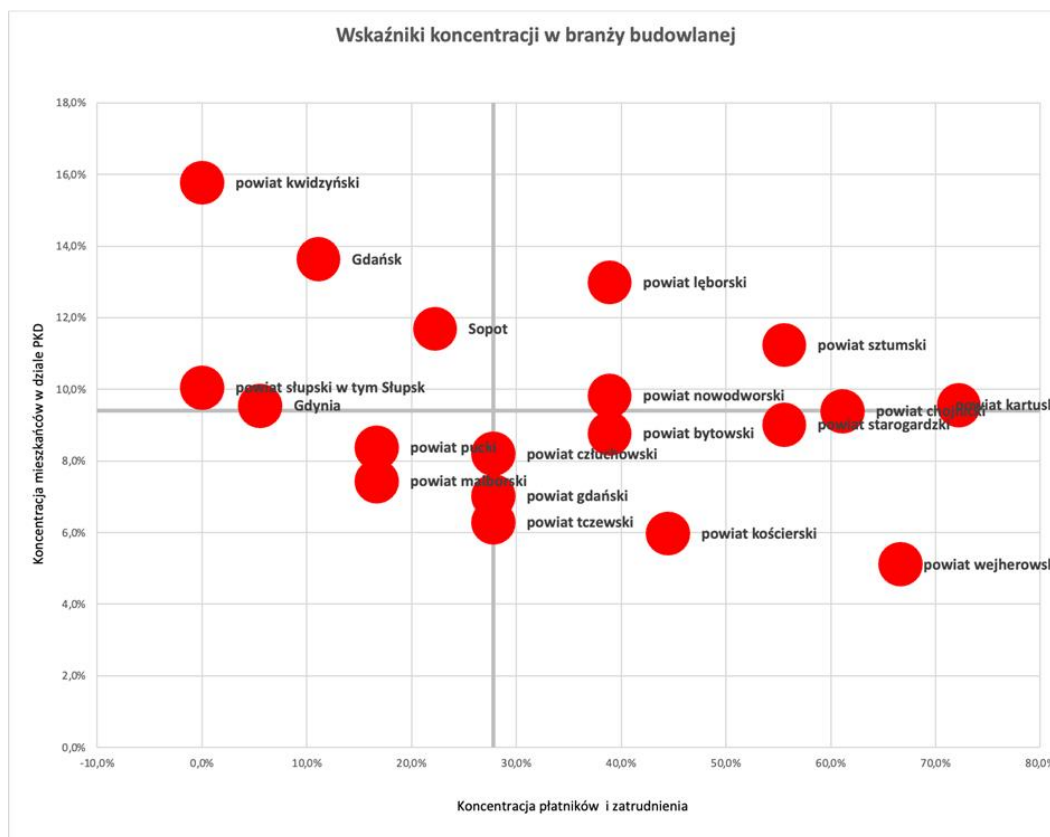
Rysunek 23. Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży turystyki i czasu wolnego^{a)}

a) po uwzględnieniu wyników analizy dokumentów strategicznych poszczególnych gmin oraz wyników badań jakościowych prowadzonych w subregionach, do obszarów rozwoju turystyki zaliczono także powiaty: chojnicki, człuchowski i kartuski.

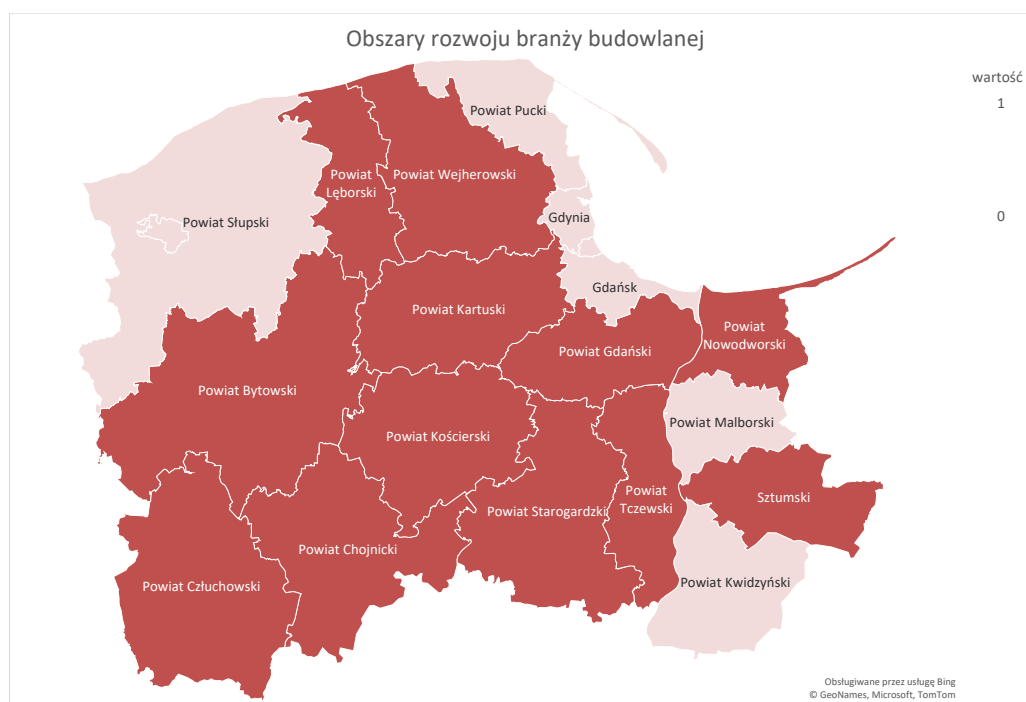
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Rysunek 24. Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży budowlanej

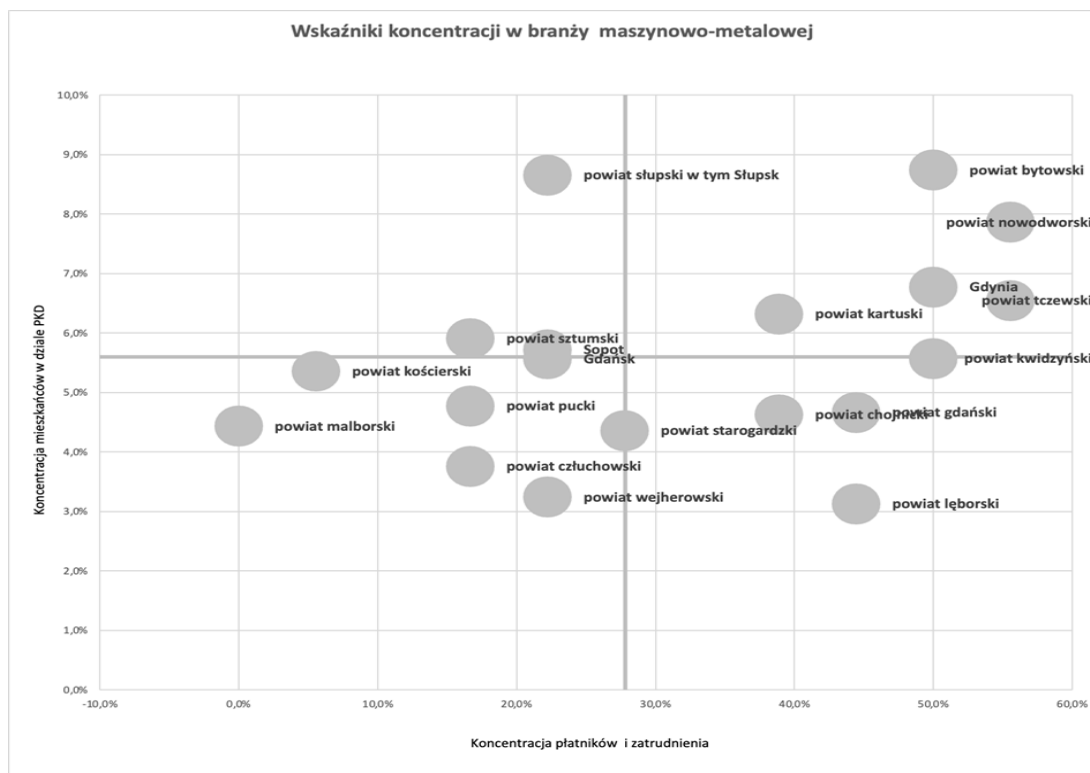
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Rysunek 25. Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży budowlanej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Rysunek 26. Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży maszynowo-metalowej

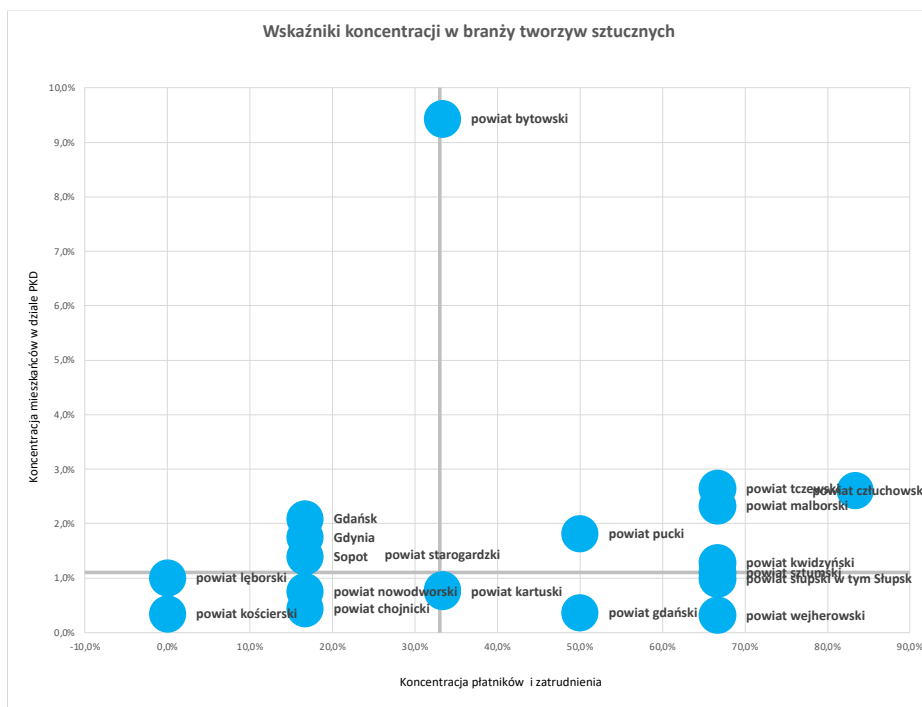
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Rysunek 27. Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży maszynowo-metalowej

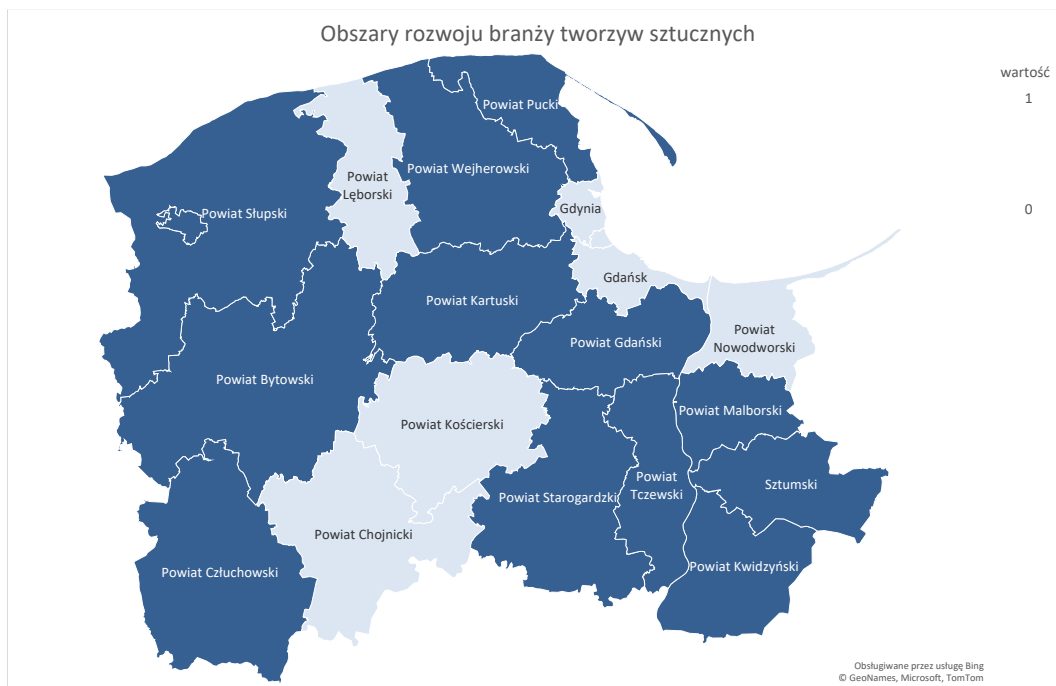
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

Rysunek 28. Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży tworzyw sztucznych

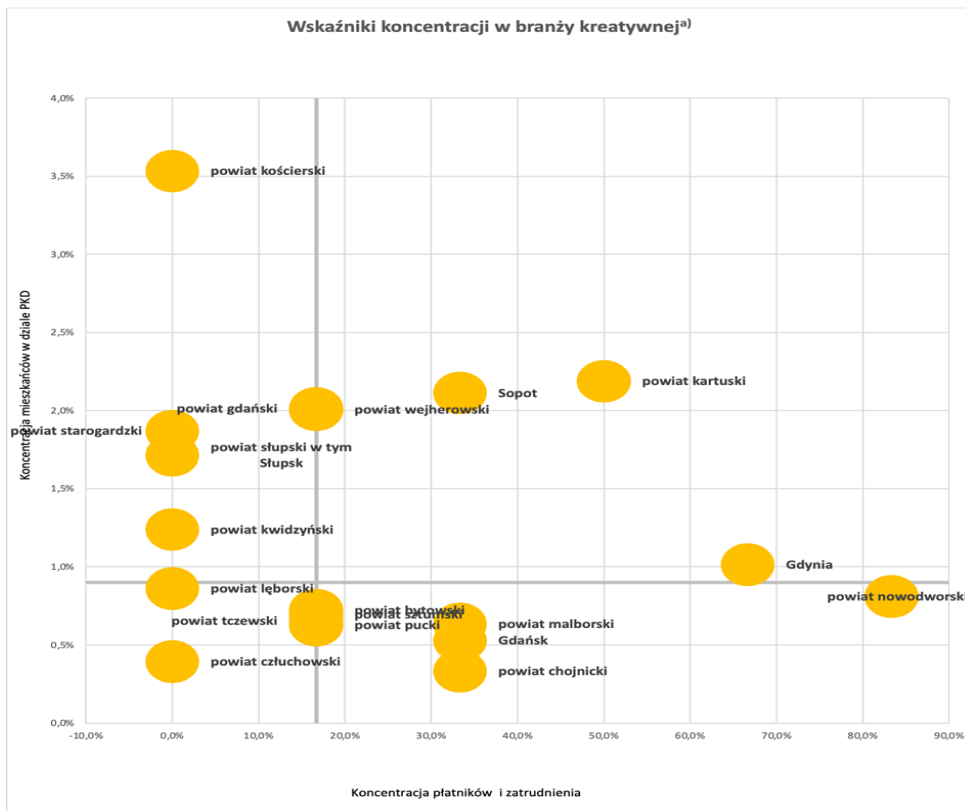
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Rysunek 29. Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży tworzyw sztucznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

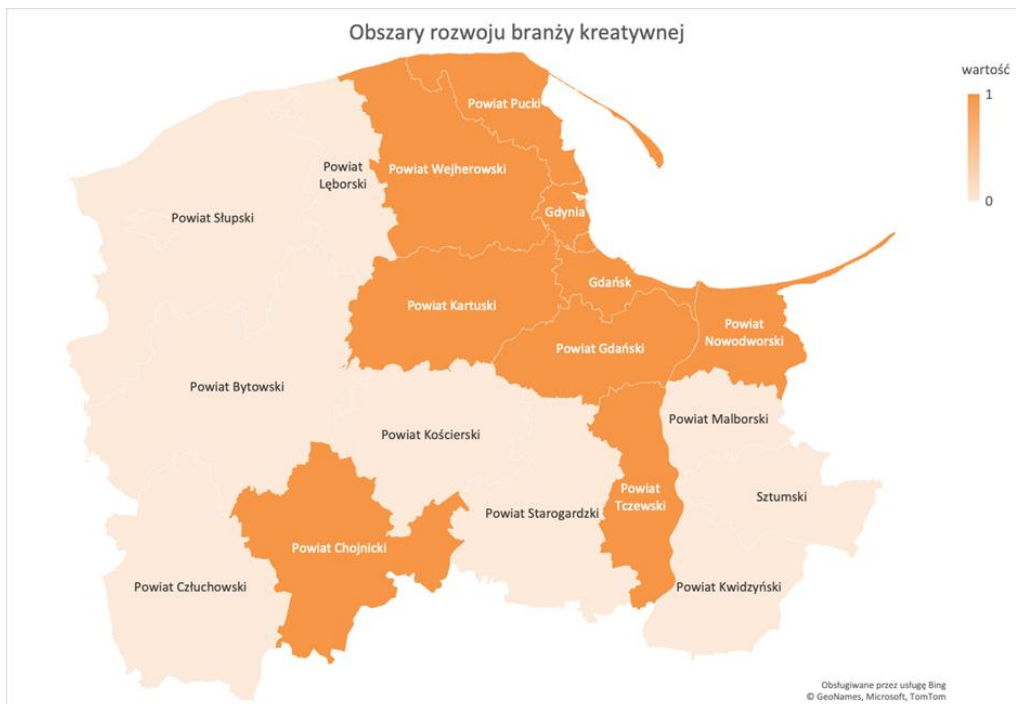
Rysunek 30. Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży kreatywnej^{a)}

a) obliczenia wykonano na podstawie PKD:32 (jubilerstwo i pozostała produkcja wyrobów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Rysunek 31. Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży kreatywnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań

NOTA METODYCZNA

Wybrane informacje uzupełniające nt. technik i metod stosowanych w badaniach empirycznych oraz wyjaśnienia pojęć i skrótów stosowanych w toku analiz.

Konsultacje z przedstawicielami samorządów oraz instytucji zaangażowanych w rozwój gospodarczy województwa pomorskiego:

Metoda badawcza: jakościowa

Technika: Zogniskowany Wywiad Grupowy - 10 wywiadów (od 4 do 7 osób); kwestionariusz (36 pełnych odpowiedzi).

Charakterystyka próby: przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego na poziomie gmin i powiatów oraz przedstawiciele lokalnych organizacji wspierających przedsiębiorczość.

Czas trwania sesji: 55-70 minut Termin realizacji sesji: 25.03.2024, 26.03.2024, 04.04. 2024

Rynek pracy w subregionach analizowany jest z perspektywy systemu ubezpieczeń społecznych (danych udostępnionych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych).

Analiza prezentowana w opracowaniu odnosi się do osób zarejestrowanych pod poszczególnymi kodami ubezpieczenia, wskazanymi w treści Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2009 r. w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz innych dokumentów.

Dla potrzeb prowadzonych analiz przyjęto uproszczenie, że:

- kod UP_01 odzwierciedla osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę,
- kod UP_04 odzwierciedla osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnoprawnych,
- kod UP_05 odzwierciedla osoby prowadzące działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej wraz z osobami współpracującymi oraz artystów, twórców i osoby wykonujące wolne zawody.

Unikalność ubezpieczonego w ramach działu PKD

Jeśli ubezpieczony był zgłoszony do ubezpieczenia przez kilku płatników składek, posiadających różne PKD w zestawieniu, został wykazany w każdym dziale PKD oddzielnie. Jeśli był zgłoszony do ubezpieczenia przez kilku płatników składek, posiadających to samo PKD w zestawieniu, został wykazany raz.

Przyporządkowanie „mieszkańców” – następuje na podst. miejsca zameldowania.

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1	Chmura słów z treści dokumentów strategicznych 101 gmin województwa pomorskiego	s. 4
Rys. 2	Ludność według miejsca zamieszkania. Stan w dniu 31 grudnia	s. 8
Rys. 19	Zmiana liczby ludności gmin województwa pomorskiego w latach 2011-2022. Stan w dniu 31 grudnia	s. 10
Rys. 4	Prognoza liczby ludności w subregionach województwa pomorskiego. Stan w dniu 31 grudnia.....	s. 10
Rys. 5	Globalna produkcja rolnicza (ceny stałe). Stan w dniu 31 grudnia	s. 12
Rys. 6	Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni według powiatów w 2022 r.....	s. 12
Rys. 7	Lesistość według powiatów województwa pomorskiego. Stan w dniu 31 grudnia	s. 13
Rys. 8	Udział powierzchni prawnie chronionej w ogólnej powierzchni danego powiatu w 2022 r.....	s. 13
Rys. 9	Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia	s. 14
Rys. 10	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące)	s. 15
Rys. 11	Bariery rozwoju MŚP w województwie pomorskim z perspektywy przedstawicieli sektora MŚP	s. 19
Rys. 12	Cele MŚP na najbliższe 3 lata	s. 20
Rys. 13	Zainteresowanie przedsiębiorców z sektora MŚP instrumentami wsparcia	s.21
Rys. 14	Zmiany liczby płatników, zatrudnionych i aktywnych zawodowo mieszkańców województwa pomorskiego w latach 2019 – 2023.....	s. 22
Rys. 15	Struktura branżowa wg liczby zatrudnionych przez płatników z siedzibą w województwie pomorskim (31.12.2022)	s. 23
Rys. 16	Struktura branżowa wg liczby płatników z siedzibą w woj. pomorskim (stan na 31.12.2022)	s. 23
Rys. 17	Bezrobocie rejestrowane w 2022 r. Stan w dniu 31 grudnia	s. 24
Rys. 18	Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży rolno-spożywczej.....	s. 30
Rys. 19	Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży rolno-spożywczej	s. 30
Rys. 20	Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży drzewno-meblarskiej.....	s. 31
Rys. 21	Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży drzewno-meblarskiej	s. 31
Rys. 22	Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży turystyki i czasu wolnego	s. 32
Rys. 23	Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży turystyki i czasu wolnego	s. 32
Rys. 24	Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży budowlanej	s. 33
Rys. 25	Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży budowlanej	s. 33
Rys. 26	Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży maszynowo-metalowej	s. 34
Rys. 27	Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży maszynowo-metalowej	s. 34
Rys. 28	Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży tworzyw sztucznych	s. 35
Rys. 29	Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży tworzyw sztucznych	s. 35
Rys. 30	Macierz koncentracji zasobów osobowych pracujących w branży kreatywnej	s. 36
Rys. 31	Rekomendowane obszary wzmocnienia i rozwoju branży kreatywnej	s. 36

SPIS TABEL

Tab. 1	Branże do wzmocnienia i rozwoju w poszczególnych powiatach województwa pomorskiego	s. 2
Tab. 2	Zestawienie kluczowych obszarów strategii i celów w dokumentach strategicznych	s. 16
Tab. 3	Synteza treści analiz SWOT zawartych w dokumentach strategicznych gmin województwa pomorskiego	s. 17
Tab. 4	Analiza poziomu strategiczności branż w poszczególnych powiatach subregionów województwa pomorskiego	s. 18
Tab. 5	Sekcje PKD z dominującymi wartościami zmiennych przyjętych za kryteria selekcji regionalnych branż kluczowych	s. 28
Tab. 6	Działy PKD o najwyższym poziomie intensywności badanych cech	s. 29